

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Politický systém vybrané současné
nedemokratické země – komparace vlády Fidela a
Raúla Castra na Kubě**

Kristýna Sankovičová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Politický systém vybrané současné
nedemokratické země – komparace vlády Fidela a
Raúla Castra na Kubě**

Kristýna Sankovičová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Michal Kubát, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Tímto bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Michal Kubátovi, Ph.D. za odborné rady, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Obsah

1. ÚVOD.....	7
2. FIDEL CASTRO.....	10
2.1 Uchopení moci.....	10
2.2 Fidel jako premiér.....	14
2.3 Vztahy Kuby s USA a přeorientování politiky na Sovětský svaz.....	18
2.4 Kuba ano! Američané ne! Revoluce ano! Volby ne!.....	21
2.5 Revoluce u moci.....	22
2.6 Kuba je sama.....	30
2.7 Poslední fáze nejvyššího vůdce.....	31
3. RAÚL CASTRO.....	34
3.1 Výstup ze stínu bratra a snaha Raúla o záchranu revoluce.....	34
3.2 Opozice.....	39
3.3 Raúlovy reformy.....	40
4. KOMPARACE VLÁDY FIDELA A RAÚLA.....	43
5. ZÁVĚR.....	48
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	57
7. RESUMÉ.....	61

1. ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá politickým systémem vybrané současné nedemokratické země. Konkrétně jsem si vybrala Kubu, která je již více než padesát let v rukou dvou bratrů, Fidela a Raúla Castra. Tento ostrov představuje jediný případ komunistické země na americkém kontinentě a jediný případ socialistické země, kde se moci nechopila komunistická strana, nýbrž charismatický muž, kterému se podařilo svými ojedinělými schopnostmi převzít moc na Kubě. Volba mého tématu padla právě na Kubu, jelikož je to země, kde autoritativní režim stále funguje pod vedením jediného muže.

Cílem celé práce je popsat jednotlivě vlády obou bratrů a podat určitý obraz srovnání dvou vůdců Kuby. Zaměřím se na taktiky Fidelovy, tak i Raúlovy vlády, které prosazovali a prosazují na kubánském ostrově. Zároveň s tím zmíním některá důležitá data a zásadní momenty, které ovlivnily vývoj celé země. Ve finální části práce provedu komparaci obou vlád, kde se pokusím na příkladech jejich činů, rozhodnutí a chování ukázat a hlavně porovnat jejich přístupy k vedení země.

Celá práce je z metodologického hlediska komparativní diachronní případovou studií, jelikož vláda obou Castrů je provázána s historickými událostmi a zároveň i jejich kroky a rozhodnutí ovlivnily a vytvořily historii Kuby.

Svou práci jsem rozčlenila do tří kapitol. V první z nich je rozebírán Fidel Castro (dále jen Fidel či Castro) a jeho způsoby, kterými vedl svou revoluci. Věnuji se zde období, ve kterém se z Fidela zrodila živá legenda. Legenda, jejíž schopnosti dokázaly očarovat lid, který mu svěřil veškerou moc. Snažím se vysvětlit, jak i přes ohromné ekonomické problémy v zemi, se dokázal Castro udržet u moci tak dlouho. Jak dokázal, že po celou dobu své vlády byl vždy mužem číslo jedna. S jakými překážkami a

obtížemi se musel potýkat. Věnuji se zde také období, kdy byl Castro nucen, kvůli zdravotním důvodům, předat svou funkci svému mladšímu bratroví Raúlu Castrovi (dále jen Raúl). V této kapitole nastiňuji i určité historické pozadí, které výrazně ovlivnilo Fidelovu vládu a i Fidelovy kroky, které naopak ovlivnily historii Kuby.

Druhá kapitola navazuje na předání Fidelovy moci do rukou Raúla, kdy Raúl dostal za úkol znovu nastartovat zkomírající Castrovu revoluci. Zabývám se zde vlivem, jakýmsi právem veta, který Fidel na svého bratra uplatňoval. I přes Fidelovo neústálé dohlížení, aby revoluce nesešla z cesty, se podařilo Raúlovi uskutečnit „aktualizaci“ kubánského systému. Zavedením několika reforem došlo k liberalizaci kubánské ekonomiky. Tyto reformy, které jdou mnohem dál, než kdy byl Fidel schopen zajít, přiblížím v této kapitole. Liberalizace ekonomiky by mohla dávat určitou naději, že by se Kuba mohla ubírat směrem k demokratizaci systému. Jen že je to klamný dojem, jelikož Raúl byl dobrý žák a mnohé se od Fidela naučil. Jeho cílem nebyla a asi ani nebude určitá demokratizace, ba naopak. Svými reformami se snaží vyléčit a zajistit dlouhé přežití socialismu na Kubě. Jeho reformy často narážejí na zkostnatělost celého režimu, který vzdoruje jakékoliv změně.

Třetí a zároveň poslední kapitola se věnuje komparaci Fidelovi a Raúlovi vlády. Ve které se snažím popsat základní rozdíly či shody obou vůdců. Nejprve se zabývám Fidelem a tím, jak si dokázal vybudovat mezi Kubánci tak ohromnou přízeň. Jeho kult osobnosti se stal pro jeho vládu klíčový a málo kdo, se s ním může porovnávat. Ani jeho bratr nikdy nedosáhne toho, čeho Fidel. Fidel si svého bratra formoval již celou dobu své vlády. Věděl, že jednou po něm převezme otěže, ale i přes to se Fidelovi nepodařilo z Raúla vytvořit svého dvojníka. Mladší Raúl vždy choval k Fidelovi úctu a plnil jeho rozkazy, ale teď, když konečně vystoupil ze stínu svého bratra, se snaží dělat věci podle svého, i když s ním otec

revoluce nesouhlasí. Největší rozdíl, který můžeme spatřit, je přístup každého z nich ke Spojeným státům. Fidel, který bral vždy Spojené státy, jako svého největšího nepřítele a Raúl, který je ochoten vést s Američany dialog o budoucích vztazích. Je vidět, že Raúl si uvědomuje, jaké škody padesát let trvající ekonomické embargo způsobilo, ale na druhou stranu není schopen a ani nechce přizpůsobit svou zemi podmínkám, které Spojené státy vyžadují. Oba bratři mají jednu velkou společnou vlastnost a to radikálnost. Během jejich vlády došlo a dochází k velkému zavírání politických odpůrců. Vláda obou Castrů netoleruje jakýkoliv nesouhlas s revolucí/režimem a vždy jsou proti těmto „nepřátelům“ zaváděny tvrdé zásahy. Kuba je i za vlády Raúla zemí, kde vládne diktatura. Zemí, kde jsou základní lidská práva potlačována.

Ve své práci jsem čerpala jak z knižních zdrojů, tak i z internetových zdrojů. Nutno podotknout, že je mnohem více dostupné literatury, která se věnuje Fidelovi Castrovi, nežli Raúlovi. Je to dáno tím, že tento muž svým charakterem a hlavně i délkou své vlády zaujal mnoho badatelů. Jeho celý život byla revoluce a Kuba, proto mnoho děl spojuje život Fidela s děním na Kubě. Stěžejní literaturou pro první kapitolu se stala díla od Josého De Villa a Jürgena Neubauera (dílo Máximo líder – Fidel Castro), dále od Albrechta Hagemanna (dílo Fidel Castro) nebo od Roberta E. Quirka (dílo Fidel Castro: o jeho cestě k moci, jeho režimu a jeho spojencích a protivnících). Samozřejmě jsem pro tuto kapitolu využila i několik dalších knih, jež se zabývají tímto tématem. Ve druhé kapitole jsem využila jedinou knižní publikaci a to od Vicenta Botína (Raúl Castro: Blecha, která si osedlala tygra). Je to jediná literatura, která je u nás dostupná a věnuje se výhradně Raúlovi Castrovi. Z tohoto důvodu jsem musela čerpat informace ze zahraničních internetových zdrojů. Ve třetí kapitole, která má za úkol představit porovnání obou bratrů, jsem využila knihy z první a druhé kapitoly, ale také i internetové zdroje.

2. FIDEL CASTRO

2.1 Uchopení moci

2. ledna 1959 Fidel Castro přijel do Santiaga, kde pronesl svou úplně první řeč k nadšeným davům. Dvaatřicetiletý revolucionář dospěl k cíli svých snů. Neboť uchopení moci pro něj neznamenal konec revoluce, ale teprve její začátek. Když Fulgencio Batista, prezident Kuby, ráno na Nový rok 1959 uprchl ze země, boj proti diktátorovi byl sice vyhraný, ale Fidelova revoluce teprve čekala na uskutečnění (De Villa, Neubauer 2007: 108–109). Po celou dobu své vlády Fidel označoval svůj režim jako revoluci, i když tím chtěl jenom zakrývat svou autoritativní moc. Castro, který měl jistý smysl pro dramatickosti, se vydal na majestátní pouť ze Santiaga do Havany, hlavního města Kuby. Několik dní putoval po ostrově v otevřeném džípu či vstojě na tanku, a zastavoval, aby se pozdravil s nadšenými davy. Jeho cestu přenášely černobílé televizní obrazovky. Do Havany dospěl až 8. ledna 1959 (Gott 2005: 215). Havanu zachvátila dlouho nevídaná bouře barev a zvuků. Nadšení obyvatelé mávali plakáty a revolučními vlajkami, vykřikovali „Ať žije Fidel!“ (Quirk 1999: 247). Fidel seděl na tanku a přijímal ze všech stran blahopřání jásajících lidí. Skoro každý chtěl Fidelovi potřást rukou nebo ho alespoň spatřit (De Villa, Neubauer 2007: 109).

Téhož dne v noci měl Fidel první velký projev ke kubánskému obyvatelstvu. Castrova řeč byla přenášena rozhlasovými a televizními stanicemi do celé země. Svůj projev si nijak nepřipravoval (Quirk 1999: 248). Desetitisíce lidí byly svědky rétorického umění s novými prvky, které měly hypnotizující účinky (Hagemann 2009: 82). Když se Castro po první větě na chvíli odmlčel, vypustil někdo k nebi hejno bílých holubic, které symbolizují mír a jednoho z afrokubánských bohů (Quirk 1999: 248).

Jedna z nich se dokonce usadila na Fidelově rameni, což davu fascinovalo. Castro se ani nepohnul. Choval se, jako by nic a dál pravil: „Nemůžeme se stát diktátory. Neměli bychom nikdy použít sílu, protože máme lid. A lid může souhlasit. Až si to lid bude přát, odejdu“. Jeho nepřátelé tvrdí, že holubice byly „vycvičené“, ale pro toto tvrzení neexistuje žádný důkaz. Ať už to bylo jakkoli, lidé v této situaci viděli další stvrzení moci Fidela Castra (Geyerová 2001: 197). Jeho projev byl první demonstrací Fidelovy úžasné schopnosti ovládnout posluchače a magické síly, kterou na ně působí. I když to byla jeho první zkušenost mluvit před tolika lidmi, mluvil sebejistě. Svou výškou převyšoval další revolucionáře. Od Sierry Maestry se neholil, stále nosil olivově zelenou uniformu, kterou během své několikaleté vlády vyměnil za civilní oblek jen opravdu zřídka kdy. Za opaskem nosil pistoli, kterou rovněž odložil jen tehdy, když ho k tomu nutil diplomatický protokol. Řeč jeho těla byla více než výrazná: mluvil rukama, rozhazoval paže, jako by zval posluchače k sobě, celé jeho tělo bylo v pohybu, jako by chtěl přistoupit k posluchačům. Otáčel se do všech stran, aby navázal kontakt s lidmi stojícími okolo. Neměl z lidu strach. Byl velmi sebejistý a klidný. Zdálo se, že ho nic od posluchačů nedělí a že před nimi nic neskrývá. Celým svým vystupováním dával najevo, že patří lidem, k nimž promlouvá. Působil jako vůdce, který vzešel z jejich řad. Fidel vytvářel mezi ním a posluchači jakýsi druh dialogu, který jeho projevy doprovázel celou jeho vládu (De Villa, Neubauer 2007: 110–112). Castro se projevoval jako dominantní osobnost. V jednom okamžiku svého projevu zdvihl ruku a požádal dav, aby mu uvolnil cestu, aby mohl projít a vzdát „hold“ prezidentovi Manuelu Urrutiovi Lléo (dále jen Urrutia). „Ten chlap věděl, které tlačítko zmáčknout“, vyjádřil jeden z diplomatů amerického velvyslanectví. Castrovi se podařilo přesvědčit Kubánce, aby své individuální názory svěřili do rukou někoho, kdo působí přesvědčivě, do rukou někoho, kdo „zná“ cestu (Geyerová 2001: 197–198). Castro, který byl již dlouhou

dobu nazýván máximo líder („nejvyšší vůdce“), podstatnou část své přesvědčovací činnosti, po celou dobu své vlády, zakládal právě na častých veřejných projevech. Svou výmluvností se mu podařilo především po převzetí moci většinu pochybovačů a protivníků svého režimu umlčet (Hagemann 2009: 83). Máximo reprezentoval s použitím pojmosloví Maxe Webera „charismatického vůdce“. Jeho způsob vládnutí popsal právě s použitím Weberovy teorie americký sociolog Reinhard Bendix: „Vzhledem k tomu, že charismatická vláda je typická pro nouzové situace, bývá spojována s kolektivním nadšením, se kterým masy reagují s výjimečnou situací, a právě díky ní se lid heroickému vůdci sám podpoří....Charismatický vůdce je vždy radikálem, který tím, že, proniká ke kořenům problému, napadá etablovanou praxi. Lidi ovládne schopnostmi, které jsou obecně nepřístupné a současně neslučitelné s všedním myšlením a jednáním. Lidé se takovému vůdci podrobí, protože věří v činy, které mu propůjčují punc opravdovosti. Rezignují na zaběhnutá pravidla a přijímají nová, která vyhlásil vůdce“ (Hagemann 2009: 83–84).

Po nástupu povstalců k moci působil Castro umírněně a rezervovaně, což bylo jasně předstírané, jelikož dříve byl ostrý a radikální. Castrovy první politické tahy byly ozbrojující. Prezidentem, jak slíbil, se stal Urrutia a premiérem José Miró Cardona (dále jen Cardona) (Gott 2005: 215). 5. ledna 1959 vznikla vláda, kde ale Fidel není (Chalupa 2002: 72). Fidel zaujmul post vrchního velitele ozbrojených sil. Sám tvrdil, že jako vrchní velitel ozbrojených sil nemůže vydávat dekrety a nařízení. Na to měl údajně právo jen Urrutia. „Já jsem voják a mohu dělat pouze to, co mi nařídí prezident“. Opakovaně prohlašoval, že za žádnou cenu nemínil překročit pravomoci, které mu vymezuje jeho funkce. „Neučiníme nic, co by zpochybnilo, nebo dokonce popřelo jediný kamínek mozaiky prezidentovy autority a nezávislosti....Nemáme žádné osobní ambice“. Což byla naprostá fraška. Ambice měl, i když stál mimo vládu, kterou

vytvořil, okamžitě začal sám rozhodovat o všech záležitostech (Quirk 1999: 250). Již koncem ledna bylo jasné, že v Havaně vládou dvě mocenská centra. První centrum, kterým byla formální vláda Urrutii, pracovalo na obnově demokratických institucí. Druhé centrum vedené Fidelem pokračovalo ve své taktice. Při každé příležitosti ujišťoval, že je zcela loajální prezidentovi a že respektuje demokratické instituce a nutnost svobodných voleb, ale ve skutečnosti vládu i prezidenta svými projevy podkopával (Quirk 1999: 255). Castro nejevil přílišnou ochotu ke spolupráci s novou vládou (Nálevka 2009: 47). Tak postavil prezidenta, který se snažil obnovit demokratické instituce státu, mimo hru a nekonzultoval s ním jediné rozhodnutí (Quirk 1999: 250). Charismatický revolucionář stanul na vrcholu mocenské pyramidy. Prosazoval jen své názory a představy o budoucím směřování Kuby, o nichž byl bezvýhradně přesvědčen, že jsou jediné správné. Absence parlamentu, politických stran a voleb byla omlouvána tezí o přímé demokracii či argumenty o nutnosti centrálně řízených hospodářsko-spoločenských reforem (Nálevka 2009: 48 - 49).

I přes dlouhé roky nestability přebíral Castro zemi, jejíž ekonomická situace v porovnání s ostatními státy Latinské Ameriky byla na velmi dobré úrovni (Hagemann 2009: 84). Klíč ke změnám měl tkvět v ekonomické prosperitě a probouzejícím se národním sebevědomím. Kuba se potýkala s nerovnoměrným hospodářským rozvojem. Venkov stále zůstával chudý a zaostalý. A právě venkov se stal hlavním opěrným bodem pro Castrovu novou Kubu a bezpochybně i pro jeho legitimitu (Geyerová 2001: 200). Právě v těchto řadách Fidel plánoval svoji revoluci zahájit, jelikož se domníval, že zde bude mít možnost získat masovou základnu, která do té doby neexistovala (Hagemann 2009: 84). Fidel dělal politiku tak, že jezdil autem po ostrově, mluvil o situaci s rolníky, řemeslníky, dělníky z továren či školními dětmi, sbíral nové informace a hlavně všechny věci chtěl mít ve svých rukou. To byla jeho revoluce. On

sám byl revoluce. Všichni měli dojem, že přikládá ruku k dílu a že on sám realizuje každou změnu. Nerad přenášel úkoly na jiné a ani se nechtěl o moc dělit. Protože on je maxímo líder, vše se musí dělat podle jeho představ a o všem si rozhoduje on sám (De Villa, Neubauer 2007: 116). Nejvyšší vůdce nesnášel odlišné názory a nemínil tolerovat kritiku. Asi koncem ledna roku 1959 zveřejnil časopis *Zig-Zag* karikaturu, jež se vysmívala Castrovým spolupracovníkům. Fidel byl z toho nepřítel. Byl přesvědčen, že cílem kresby bylo napadnout jeho samotného. Donutil tedy redaktory tohoto časopisu otisknout omluvu. Tímto celý incident skončil, tedy jen protentokrát. Byl to však první náznak procesu, jenž nakonec vedl k likvidaci svobodného tisku na Kubě (Quirk 1999: 262).

2.2 Fidel jako premiér

Revoluce postupně odhalovala svou tvář. 13. února 1959 Cardona podal demisi a odešel z vlády, když zjistil, že jeho snahy o demokratizaci Kuby se mýjely s účinkem. Na jeho pozici nastoupil sám Fidel (Quirk 1999: 256) a okamžitě se projevila jeho revolucionářská prudkost: snížil o 50 % nájmů pro chudší vrstvy, klesly ceny za léky, telefon a elektřinu a byly navýšeny mzdy dělníků na plantážích cukrové třtiny. Zchudlým venkovánům slíbil maxímo lídr lepší zítřky (Hagemann 2009: 87). Pod jeho vedením provedla vláda čistky v řadách státních zaměstnanců, zbavila se batistovců a nahradila je loajálními, ale nezkušenými revolucionáři (Quirk 1999: 277). Aby Castro legalizoval popravy odpůrců režimu, záměrně vyžadoval souhlas lidu s popravou každého, koho vybral. Dříve se snažil působit na lid výchovně. Vštěpoval mu své důvody, myšlenky a tvrzení. Nyní zašel ještě o krok dál. Nejdříve oznámil svůj záměr, a pak vyvolal u lidí dojem, že to oni ho k danému rozhodnutí donutili. Lid zmocnil vůdce, aby jednal jeho jménem. Castro to později nazve přímou demokracií (Geyerová 2001: 201).

Mezi jeho další reformy patřilo zahájení první agrární reformy, která omezila pozemkové vlastnictví na 400 hektarů (Hagemann 2009: 87). Celá pozemková reforma vyznívala umírněně, ale její záměry byly radikální. To protože, jak Castro dělával, dva nezávislí lidé vypracovali dva protichůdné návrhy, které potom mohl využívat, ukazovat a upotřebit pro různé účely. Tak tedy vznikly dvě varianty zemědělské reformy (Geyerová 2001: 226). Tato reforma způsobila v USA nepokoje, jelikož jedna její klauzule stanovila, že v budoucnu budou moci půdu vlastnit pouze Kubánci. Sice zákon obsahoval kompenzace, ale v očích mnoha lidí rostlo přesvědčení, že Castro je komunistou (Gott, 2005: 219–220). Zde vyvstává otázka, zda Fidel byl opravdu komunistou. Pravda je, že Fidel se nikdy „nestal“ komunistou. On si přizpůsobil komunismus sobě samému. On totiž věřil pouze v sebe sama (Geyerová 2001: 227). On byl muž činu, nešlo mu o abstraktní ideje (De Villa, Neubauer 2007: 122).

Pro organizaci pozemkové reformy byla vytvořena nová instituce, Národní institut pro agrární reformu (dále jen INRA). Do čela se postavil sám Castro (Gott, 2005: 219–220). Tato pozemková reforma měla zřídit družstva, ačkoli Castro mířil ke kolektivizaci. To ovšem lid, který byl přesvědčován Fidelem, že to on vládne, nepotřoval ještě vědět. Mezi Castrovo umění právě patřilo vytváření struktur, které převedl do zcela jiné reality, aniž by si to kdokoliv uvědomil. On nazýval věci jmény, která neměla nic společného s tím, čím se ve skutečnosti měly stát. INRA se propojila s Povstaleckou armádou. Ztělesňovala ekonomická a politická rozhodnutí bývalé vojenské moci. Prostřednictvím INRA Castro Kubu řídil (Geyerová 2001: 226–227). Mnoho příslušníků kubánské politické třídy, kteří byli velkými pozemkovými vlastníky, kritizovali pozemkovou reformu. Cítili se ohroženi ekonomicky, také je i vyplašilo, že revoluce dovolila černošskému obyvatelstvu vstoupit na scénu. Castro věděl, na kterou kartu vsadit. Vždy byl ostražitý vůči lidovému mínění. Právě vztah revoluce k černošskému obyvatelstvu byl později klíčový. Kubánští běloši

nebyly z toho kroku moc nadšení, ale jakmile si Castro uvědomil význam otázky rasy mimo hranice své země, rychle se jí chopil (Gott 2005: 221–224). Agrární reforma se stala také zkouškou síly vlastní vlády kubánského vůdce. Fidel si stěžoval na zdlouhavé tempo provádění reforem a během promluvy v televizi oznámil, že odstupuje z funkce premiéra (Hagemann 2009: 87). Na Kubánci okamžitě tato zpráva zapůsobila. Tisíce občanů se vyhrnuli do ulic a začali protestovat. Nikdo nechápal, proč chce jejich vůdce odstoupit. Nápisy na stěnách hlásaly: „Jsme s tebou, Fideli! S Fidelem třeba i do pekla!“ (Quirk 1999: 281). Nakonec ho lid „donutil“ k opětovnému převzetí moci, což mělo za následek, že Urrutias konečně rezignoval. Castro jej nahradil jeho blízkým důvěrníkem Osvaldem Dorticósem¹ (Hagemann 2009: 87).

Hospodářská a politická opatření Castra vytvářela prostor pro spolupráci levice Povstaleckého vojska a komunistů, proti čemuž se postavila skupina vysokých důstojníků, kteří byli vedeni Húbertem Matosem² (dále jen Matos). Matos adresoval Fidelovi dopis, v němž varoval před rostoucím vlivem komunismu. „Považuji za správné a nutné připomenout, že velcí mužové ztrácejí na velikosti v okamžiku, kdy se začnou dopouštět bezpráví. Nezapomínej, že člověk není nesmrtelný. Historie však zaznamenává jeho skutky a na závěr vynese spravedlivý ortel“. Castro se obával vojenského puče a nemohl nechat dopustit, aby se proti němu nevytvořila vnitřní opozice, tak učinil razantní krok. Nechal Matose zatknout (Nálevka 2009: 52). V tu dobu se nad Havanou přehnalo letadlo, ze kterého byly shozeny desítky letáků. Letáky vyzývaly Castra, aby skoncoval s komunisty ve vládě. Následující den noviny oznámily, že při útoku zahynuli dva lidé a téměř 50 jich bylo zraněno. Titulky novin

1 Osvaldo Dorticós byl schopný advokát, jenž byl nakloněn komunismu. Fidelovi nikdy nezavdal příčinu ke vzteku. Byl ochoten být poslušný prezident (Quirk 1999: 283).

2 Byl to jeden z důstojníků Povstalecké armády, který byl velmi schopný organizátor a brzy se stal velmi oblíbenou osobností. Nijak se netajil tím, že je zapřísáhlý antikomunista. Konflikt s Fidelem byl pravděpodobně nevyhnutelný (Quirk 1999: 296).

hlásaly: „Nálet! A útočník přiletěl z USA“. Následující den vyrazili Kubánci do ulic a protestovali proti náletům. Nad jejich hlavami vlály transparenty požadující smrt pro všechny kontrarevolucionáře. Před americkým velvyslanectvím se shromáždil dav lidí, který odsuzoval USA z podílu na náletech. Castro reagoval na dění v Havaně a svolal shromáždění, kde oznámil, že shromáždění svolal proto, aby poznal vůli lidu a zjistil, zda souhlasí s jeho plány. Poté položil otázku: „Proč na nás Spojené státy a kontrarevolucionáři útočí?....Proč musí Kubánci neustále trpět? Udělala snad revoluční vláda něco špatného, že si vysloužila takové útoky?....Každý národ, který se v době míru ocitne v ohrožení, jež přichází z cizích základen, má jen jednu možnost – zmobilizovat vlastní síly a přesvědčit svět, že své odhodlání bojovat myslí vážně“. Fidel lidu slíbil, že vybuduje novou silnou armádu, která bude chránit kubánský lid a také jim oznámil, že s okamžitou platností obnoví revoluční procesy, tedy popravy. Lid vyjádřil svůj souhlas a na mnoha místech lidé křičeli „Ke zdi!“. Poté se zeptal, zda má být Matos zastřelen a dav odpověděl znovu „Ke zdi!“ (Quirk 1999: 300–303). Opět zde můžeme spatřit Castrův záměr, kde on položí otázku a lid dokáže přesvědčit tak, že oni si myslí, že to oni ho k tomu činu přemluvili. Matose ale „ušetřil“, nebyl zastřelen. Soud ho poslal na 20 let do vězení (Hagemann 2009: 94).

Castro nenechal nic náhodě a z hrozeb rostoucího nebezpečí oznámil vytvoření ozbrojené národní milice (MNR), která podléhala jeho bratrovi Raúlovi, kterému se budu věnovat později. V MNR mělo být organizováno 100 000 mladých lidí – studentů, dělníků a rolníků – z celé země. Dále založil výcvikové centrum pro dělostřelectvo a první protivzdušné a protitankové jednotky. Kromě toho došlo k vytvoření zahraniční tajné služby DGI, která se stala jednou z nejefektivnějších na světě a také došlo k založení vnitřní tajné služby G-2. Vytvoření milice byl tah, aby se v budoucnu předešlo dalším povstáním z řad Castrových důstojníků, jako tomu bylo v případě Matose. To ona nesla hlavní

odpovědnost za obranu ostrova a revoluce a navíc měly přispívat k organizování společnosti, aby byla integrována do revoluce (De Villa, Neubauer 2007: 128–129).

2.3 Vztahy Kuby s USA a přeorientování politiky na Sovětský svaz

USA již od začátku nesympatizovaly s Castrem. Američané byli z počátku uklidněni jmenováním Urrutii a Cardony (Quirk 1999: 249). Fidel se z počátku snažil o dobré vztahy, jelikož věděl, jak americká zahraniční politika jedná s vládami, které se jí znelíbí. USA byly hlavními odběrateli cukru a na Kubě se nacházelo mnoho amerických podniků (De Villa, Neubauer 2007: 118). Ve vzduchu ale panovala nedůvěra mezi oběma státy. Nixon, tehdejší vicepremiér USA, byl prvním z nejvyšších činitelů, který se s Castrem setkal. Víceprezident o Castrovi tvrdil, že „buď je neuvěřitelně naivní, co se týče komunismu, nebo je podřízený komunistické disciplíně“ (Gott 2005: 230). Nixon Castra varoval, že pokud se pod záminkou prosazování vůle lidu zřekne demokratických zásad, americko-kubánské vztahy se ocitnou ve vážných problémech. Po setkání byl Nixon definitivně přesvědčen o Castrově komunistické orientaci (Quirk 1999: 271 – 272). Vztahy s USA se zostřovaly každý měsíc. Nové konfrontace přinesla především Castrova agrární/pozemková reforma (De Villa, Neubauer 2007: 126). USA zaslaly protestní nótu, kde upozorňovaly na to, že reforma bude mít opačný efekt na kubánskou ekonomiku. Kompenzace, o nichž zákon o agrární reformě hovořil, byla pro USA nedostačující. Právě pozemková reforma byla bodem obratu ve vztazích mezi USA a Kubou. Nyní byl cíl USA jasný: „Přizpůsobit své aktivity tomu, aby se urychlil vývoj opozice na Kubě, který přinese...novou vládu, příznivou k zájmům USA“. USA vytvořily program, jak nahradit Fidela (Gott 2005: 230 - 231). Ihned se pokoušely svůj cíl naplnit. Během roku

1959 bylo spácháno několik atentátů na nejvyššího vůdce. Většina z nich s podporou CIA.

Konflikty mezi USA a Kubou se zostřovaly i na hospodářské úrovni. USA se pokoušely o hospodářskou izolaci. Hrozily škrtnutím kvóty cukru, což by pro ekonomiku Kuby znamenalo velké potíže. Dalším přihozením do ohně bylo, když Fidel podepsal se Sovětským svazem obchodní dohodu, v níž se Sověti zavázali k odběru cukru a dodání surové ropy za třetinu světových cen a zemědělských strojů. Tímto krokem se chtěl Fidel vymanit z hospodářského tlaku USA. USA na tuto situaci reagovaly tak, že přikázaly americkým rafinériím na Kubě, aby sovětskou surovou ropu nezpracovávaly. Fidel s touto reakcí počítal, a tak najednou zestátnil všechny americké podniky na ostrově. Tak Kuba ztratila svého nejdůležitějšího odběratele cukru, jelikož USA vypověděly kontakty na jeho odběr. Fidel se podle Američanů ve svém znárodňování přepočítal, ale kdo se opravdu přepočítal byly Američané. Na pomoc Kubě přispěchal rival USA Sovětský svaz, jež se přislíbil, že převezme americkou kvótu na cukr (De villa, Neubauer 2007: 131–133). Výsledkem Castrovy politiky byla výměna jedné závislosti za druhou (Quirk 1999: 332). Fidel postupně zestátnil další americké podniky. Celkem jich bylo 600. Mimo to, do rukou státu přešel celý bankovní sektor, zabaven byl i majetek církve a zestátnily se i malé kubánské podniky a obytné domy. „Začala éra kubánského komunismu“ (De villa, Neubauer 2007: 133).

Přeorientování zahraničního obchodu přineslo samozřejmě problémy. Mnohé potíže byly způsobeny nedostatkem mnoha druhů zboží, jenž bylo považováno za nezbytnou součást každodenního života. Jako názorný příklad můžeme zmínit nedostatek hygienických prostředků. „Když se Kubánek potil, říkalo se, že páchne jako Rus“. Kromě problémů vzniklých přeorientováním Kuby na Sovětský svaz, to Kubě přineslo i výhody. Kuba se už nemusela bát vyšších dovozních kvót ze strany USA,

nemusela se příliš starat o výnosy ze sklizně, o situaci na světovém trhu, ani o přírodní katastrofy, jako byly hurikány či sucha (Quirk 1999: 332 – 333). Castro dále naplňoval svou snahu o rozšíření a posílení kubánských ozbrojených sil, což vyvolávalo u Spojených států velké znepokojení. Na počátku roku 1960 byla kubánská armáda dvakrát větší jak dříve a dalších minimálně 50 000 rolníků, dělníků a studentů procházelo vojenským výcvikem v milicích. Castro se obrátil na západoevropské obchodníky se zbraněmi. I když ekonomické aspekty země nebyly moc dobré, on na to nebral ohledy a dále pokračoval ve vytvoření nejsilnější armády v Latinské Americe. 4. března do havanského přístavu připlula francouzská loď, jež měla na palubě zbraně a munice. Běžný postup vykládání byl takový, že plavidlo zastavilo před přístavem a náklad byl dovážen na břeh na malých člunech. Tentokrát se vše odehrálo jinak. Loď byla zatažena do přístavu do blízkosti obytných domů, což mimochodem kubánské úřady nikdy nevysvětlily. O příjezdu této lodi, údajně, nikdo z odpovědných činitelů nic nevěděl. Tento poklidný den narušila nečekaná exploze. Po prvním výbuchu následovalo několik dalších, protože francouzská loď začala hořet a plameny zachvacovaly další výbušniny. Při této explozi zahynulo minimálně 100 000 lidí a dalších 300 000 bylo zraněno. Deník *Revolución* informoval o katastrofě, jako o nejdůležitější události posledních dnů a velký titulek hlásal „Sabotáž!“. Velkého pohřebního průvodu se nečekaně zúčastnil i Fidel, pro něhož to byla dokonalá příležitost, jak upevnit protiamerické nálady v zemi. Ani tehdy se Fidel nevzdal svého projevu a svůj proslov zahájil takto: „V historii každého národy jsou okamžiky mimořádného významu. Jsou to okamžiky, které jsou něčím výjimečné. Jedním z nich je tato chvíle, tato tragická a hořká chvíle, které jsme dnes svědky...Muselo k tomu dojít? Byla to nehoda? Kladl si Fidel otázku, na kterou si sám odpověděl. Musela to být úmyslná sabotáž, protože přístavní dělníci byli zkušení a velmi opatrní....Byla to sabotáž, kdo ji provedl?....Známe naše nepřátele a víme, kdo je kdo....Máme pádné

důvody se domnívat, že existují snahy, abychom nezískali další zbraně..., činitelé vlády Spojených států....Máme plné právo se domnívat, že pokusili-li se nám zabránit, abychom získali zbraně, nebudou se zdráhat použít k tomu všech dostupných metod...Připravovali se na invazi na Kubu? Pravděpodobně ano....Kuba se nikdy nenechá zastrašit a nikdy neustoupí ani o píď...Vlast, nebo smrt!“ (Quirk 1999: 338). Spojené státy odmítly odpovědnost za tento čin. Hájily se, že Castrova obvinění jsou nepodložená a mylná. Tímto se vztahy mezi Havanou a Washingtonem jediné zkomplikovaly. Fidel ale „v rozhovoru s novináři v Havaně popřel, že by Spojené státy nařkl z přímé účasti na sabotáži. Trval však na tom, že Kubánci mají právo domýšlet si souvislosti a spekulovat“ (Quirk 1999: 336–339). Fidel dosáhl svého. V zemi se zvedla protiamerická nálada. Je však otázkou, kdo doopravdy stál za tímto činem. Nelze ale vyloučit možnost, že vše bylo naplánováno Fidelem. Pro svou revoluci by byl schopen obětovat cokoliv a kohokoliv.

2.4 Kuba ano! Američané ne! Revoluce ano! Volby ne!

1. května 1960 se v Havaně konal prvomájový průvod. Neúčast na tomto průvodu by bylo pokládáno za kontrarevoluční čin. V předešlých letech bylo možné, aby Kubánci pořádali vlastní průvody a mohli vyjádřit své vlastní požadavky. Jen že to již nebylo možné. Podle Castra může požadavky klást jediné vláda. Odbory ztratily možnost plnit svou tradiční roli zástupců při vyjednávání se zaměstnavateli. Noví odboráři, kteří byli dokonce dosazeni vládou měli pouze dva úkoly: svolávat k veřejným shromážděním a tlumočit rozhodnutí vlády. Dělníci museli „dobrovolně“ hlasovat o sníženích svých platů. Pracovní podmínky diktoval ministr práce. Přijmout práci či ji změnit vláda silně omezila a dokonce soukromé podniky mohly své zaměstnance propustit pouze se souhlasem vlády. Kubánci u sebe museli nosit průkazy, do nichž zaměstnavatelé zaznamenávali údaje o jejich pracovní kariéře. Oslavy prvního máje poctil

samozřejmě Fidel svým projevem jako obvykle bez přípravy. Často dělal pauzy, aby si vychutnal ovace a skandování hesel „Fidel! Fidel! A Kuba ano! Američané ne!“. Nejvýznamnější část, kvůli které se i věnujeme tomuto datumu, v níž se Fidel věnoval otázce voleb, jenž více než rok odsouval a utlačoval. Tohoto dne se poprvé vyslovil proti tradičním volbám ve stylu západních demokracií a navždy je odmítl, jako nevhodné pro kubánskou revoluční společnost. Zmínil zde, že Batistův režim předstíral demokracii, proto musel pořádat volby, přičemž to byla vláda menšiny. Proto Fidel navrhoval nová práva. Byl odhodlán zavést na Kubě systém „řízené demokracie“, jakým v Indonésii vládl Sukarnův režim³. Ve skutečné demokracii mají lidé právo na stravu, práci a kulturu. „Revoluční proces dal vzniknout „demokracii přímého typu“, jež se, jak vysvětlil, vyznačovala tím, že vůle lidu splýnula s vůlí vlády“. „Naši nepřátelé nás přesto pomlouvají a žádají, abychom uspořádali volby“. Dav začal skandovat „Revoluce ano! Volby ne!“ (Quirk 1999: 348–350). Tímto Kubánci schválili Castrovo směřování země a dali mu souhlas, který znamenal dlouhou vládu Fidela Castra jako nejvyššího vůdce celé Kuby.

2.5 Revoluce u moci

V září roku 1960 se konalo krizové zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku. Tato cesta postavila Castra do centra zájmu světové veřejnosti a umožnila mu mluvit v roli hlavního mluvčího latinskoamerického lidu⁴ (Quirk 1999: 372). Zde se setkal i s vůdcem

³ Je pozoruhodné, jak zde můžeme spatřit podobnost mezi těmito dvěma muži. I Sukarno byl také pověstný svým charismatem a především jeho projevem. Lidé ho uctívali jako javanského sultána obdařeného božskou silou. Stejně jako Fidel, i on dokázal vštípit svým obyvatelům pocit hrdosti na to, že jsou občany jejich země (Petrů [nepublikováno]).

⁴ Fidel nečekal, že ho Američané přijmou s otevřenou náručí, tak že hned na začátku cesty byl „šikanován“ imigračním úřadem, nesměl opustit Manhattan a policie mu bránila v rozhovoru s exilovými Kubánci. I co se týče ubytování čekalo Fidela velké překvapení. Hotelové ředitelství ze strachu před demonstracemi nechtělo Fidela pustit dovnitř. Nakonec si sám našel hotel, který se nacházel „v problémové čtvrti“, kde žilo mnoho afroamerických umělců

Sovětského svazu Nikitou Chruščovem. Tato návštěva byla symbolická pro vztah dvou národů, které tito dva muži reprezentovali. Chruščov po několika setkáních s Fidelem, ho označil za bouřlivého koně, kterého je potřeba ještě zkrotit. Po návratu z New Yorku USA daly Spojené státy najevo, že vztahy s Kubou jsou na bodu mrazu a uvalily na Kubu slavné embargo, v jehož důsledku nemohlo být na Kubu dováženo skoro žádné americké zboží. Castro to vnímal jako blokádu a tím dal celé akci vojenský přívlastek. Fidelovi tento krok přinesl velkou výhodu a to v tom, že je to dobrá a pohodlná výmluva pro špatný hospodářský vývoj v zemi. Také tím USA přispěly k většímu „přátelství“ Kuby s Moskvou. V prosinci Castro vyhlásil všeobecnou mobilizaci, jelikož očekával útok amerického imperialismu. Pár dní na to USA oficiálně přerušily styky s Kubou (Hagemann 2009: 103).

Rok 1961 se stal rokem vzdělání (De Villa, Neubauer 2007: 140). Na Kubě se nacházelo nedostatečně vzdělané obyvatelstvo. Castro právě vzdělání označil za důležitou oblast reformy, hlavně soustředil svůj záměr na venkovské školy (Gott 2005: 240). Aby se situace změnila, byly vytvořeny alfabetizační brigády z mladých mužů a žen, kteří byli vyškoleni na učitele a vysláni do venkovských regionů. Fidel samozřejmě musel přidat ruku k dílu a jezdil po vesnicích, vyučoval a diskutoval s učiteli a žáky o společenských reformách (De Villa, Neubauer 2007: 140–141). Tato kampaň, ale i zavedení všeobecného bezplatného zdravotního systému, byly jedním z triumfů Fidelovy vlády. Rok 1961 byl rok vzdělání, brzy se však na toto období začalo vzpomínat, jako na rok, kdy Američané spáchali invazi v Zátocě sviní (Gott 2005: 241).

a aktivistů. Opět se Fidelovi podařil další propagandistický kousek. Černí obyvatelé ho horečně vítali a po celou dobu pobytu, ho vyvolávali. Máximo lídr jenž chtěl vymýtit na Kubě rasismus, se stal symbolem proti vyčleňování černošského obyvatelstva, jak bylo v USA v 60. letech běžné (De Villa, Neubauer 2007: 135).

Sama invaze byla jednou z dalších polotajných vyloďení na kubánském pobřeží. Díky špatnému vedení a připravenosti exulantů vycvičených CIA, skončila invaze neúspěchem. Castrovy jednotky byly schopny rychle zasáhnout a útvar exulantů zničit. Byl to jeden z největších strategických omylů USA. Invaze posílila Castrovu kontrolu nad Kubou, zajistila trvání revoluce (Gott 2005: 242) a vytvořila podmínky pro dotvoření totalitního modelu politického systému sovětského typu (Nálevka 2009: 63). Porážka americké invaze měla dopad i na celou Latinskou Ameriku. Svět poté pohlížel na revoluci v novém světle. Zátoka sviní posílila v Latinoameričanech přesvědčení, že Spojeným státům se nedá věřit. Také ukázala, že USA nejsou všemocný, jak se vždy prezentovaly. Kuba se stala v Latinské Americe modelem, který se všemožně vymezoval proti americkému imperialismu, a právě toho chtěly mnohé země z kontinentu dosáhnout (Gott 2005: 243). Fidel dobře věděl, že střetnutím v Zátoce sviní boj s USA neskončil. Hledal proto spojení. V úvahu přicházeli pouze Sověti. Proto se jako nový partner nabízela Socialistická lidová strana (PSP), věrná Moskvě. U příležitosti oslavy Svátku práce 1. května 1961 vyhlásil Fidel Socialistickou republiku Kuba. Sloučil Hnutí 26. července a PSP do Sjednocených revolučních organizací (ORI), jenž se časem přetvořily ve Sjednocenou stranu kubánské socialistické revoluce (PURSC). Prohlásil, že PURSC přijímá marxisticko-leninský program, „upravený podle objektivních potřeb Kuby“. Začala historie Fidela Castra jako komunisty (De Villa, Neubauer 2007: 155 - 156).

Castro svoji moc více a více upevňoval, avšak musel čelit množícím se problémům v hospodářském vývoji a na poli zahraniční politiky. V březnu se vláda rozhodla vyřešit rostoucí nedostatky v zásobování zavedením přidělového systému. Každý Kubánec obdržel přidělovou knížku *Liberta*, která regulovala přístup ke zboží denní potřeby. Co se týče zahraniční politiky, Fidel se snažil udržovat čím dál užší spolupráci

se Sovětským svazem (Hagemann 2009: 107–108). Chruščov podporoval Fidela, ale nepovažoval ho za spolehlivého partnera. „Socialistická proměna se odehrávala hlavně ve Fidelových ústech“ (De Villa, Neubauer 2007: 159). Karibský socialismus a ten sovětský měly společného jen málo. I když existovala socialistická strana, byla orientovaná spíše na neortodoxní linii, jelikož Fidel hleděl na ortodoxní marxisty s nedůvěrou. Staré komunisty dokonce obviňoval z toho, že na popud Moskvy proti němu plánovali státní převrat. Přes sblížení se Sověty, Fidel dělal vše pro to, aby si zajistil svou vlastní moc a nestal se loutkou Sovětského svazu. Hmotná závislost Kuby na Sovětském svazu se ale stále zvětšovala. Kubánské hospodářství se ocitalo ve velkých potížích způsobených jak americkou blokadou, tak i chybami kubánských reformátorů. Proto byly zavedeny již zmíněné přídělové knížky (De Villa, Neubauer 2007: 159 – 160). Přes nevypočitatelnost Fidela v něm Sověti viděli důležitého spojence. „Kuba byla komunistická veš v kožichu imperialistických USA“ (De Villa, Neubauer 2007: 160). Na myšlenku rozmístit na Kubě kvůli její ochraně atomové rakety přišel Chruščov v květnu 1962. Jedním z motivů sice byla hrozící invaze z USA na Kubu, ale, hlavní cílem bylo, způsobit USA pocit ohrožení vlastní země a vlastních lidí (De Villa, Neubauer 2007: 160–161). Fidel touto nabídkou nebyl zrovna nadšen (Hagemann 2009: 109), obával se, že Kuba bude vypadat jako opěrný bod Sovětského svazu a důvěryhodnost revoluce jen utrpí (De Villa, Neubauer 2007: 162). Nakonec ho přemluvili k souhlasu. To byl začátek takzvané rakové či kubánské krize, ve které svět stál na pokraji jaderné války.

Plány Kubánců a Sovětů se zvrhly. 14. října 1962, kdy americké letouny odhalily existenci odpalovacích ramp na Kubě. Tehdejší prezident USA Kennedy a jeho vláda okamžitě vynaložili všechny své síly ke zničení ramp. Byla vyhlášena blokáda kubánských přístavů na místo okamžitého vojenského vniknutí na ostrov. Díky výměně telegrafů mezi

Chruščovem a Kennedym se podařilo spor urovnat. Přes vzájemné ústupy obou zemí, se podařilo zabránit jedné z největších katastrof dějin světa (Hagemann 2009: 110). Fidel se o jednání dozvěděl až tehdy, když Sověti začali demontovat rampy a rakety. Fidel od Chruščova obdržel smířlivý dopis, na základě něhož byl Fidel zlostí bez sebe (De Villa, Neubauer 2007: 169–170). On nebyl ten, kdo žádal, aby rakety byly na Kubě rozmístěny. Nikdo ho také nepožádal, aby byly staženy. Aby zakryl své ponížení, vyjádřil své stanovisko. Castrovi se zdála Kennedyho záruka, že proti Kubě nebude podniknut útok, nedostatečná, a proto vyjmenoval 5 požadavků⁵. Odpověď na tyto požadavky nedostal, jelikož rozhodnutí dávno padlo bez něj (Gott 2005: 262). Bylo jasné, že „Kuba se stala šachovou figurkou v konfliktu dvou velmocí“ (De Villa, Neubauer 2007: 170). Castro byl během krize připraven jít až do krajností. I když si to Fidel neuvědomoval, dohoda mezi prezidenty dvou velkých velmocí přinesla výhody i pro něho. USA opravdu dodrželi záruky, které Kubě slíbily. Žádnou invazi již na Kubu neuskutečnily. Chruščov v roce 1963 prohlásil, že jakýkoliv útok na socialistické státy je totéž jako útok na Sovětský svaz a odpovědí na něj bude protiúder. Kuba teď nyní byla pod takzvaným „sovětským atomovým deštníkem“ (De Villa, Neubauer 2007: 173). I přes Chruščovovu zradu Fidel věděl, že musí udělat to, co bude pro Kubu a pro něj nejvýhodnější a to dále spolupracovat se Sovětským svazem, jelikož to byl jeho velký hospodářský partner (Quirk 1999: 495).

Kuba se stále potýkala ve velkých hospodářských problémech. Nedostatek praktických zkušeností způsobil to, že zemědělská reforma nepřinesla to, co se od ní očekávalo. Podle výpočtů díky sovětské pomoci plynulo každý rok do kubánské kasy 5-7 miliard amerických dolarů, plus získávala Kuba další výhody. I přes domácí problémy se Castro pustil do vývozu revoluce. I když Fidelovi šlo spíše o upevnění své moci na

⁵ Konec hospodářské blokády, konec podvratné aktivity vůči Kubě ze strany USA, konec pirátsví prováděných ze základen USA, konec narušování vzdušného prostoru a svrchovaných vod, konec americké okupace Guantanáma (Gott 2005: 262).

ostrově, po uplynulých událostech začal stále více chápat význam mezinárodního kontextu své revoluce. Fidel začal v Latinské Americe, kde postupně navázal kontakt s většinou osvobozeneckých hnutí. „Kromě podpory zbraněmi a poradci pokračoval v propagandistické práci, která se osvědčila již na Kubě“. Fidelův boj proti imperialismu se neomezoval pouze na Latinskou Ameriku, ale rozšířil se i do zemí třetího světa (De Villa, Neubauer 2007: 176–181). Socialismus se na Kubě začal institucionalizovat také tím, že v říjnu 1965 Fidel přeměnil Jednotnou stranu socialistické revoluce (PURSC) na Komunistickou stranu Kuby (PCC) a sám sebe jmenoval jejím prvním tajemníkem. Ještě téhož roku podnikl další cesty směřující k socialistické Kubě. Noviny *Hoy* a *Revolución* byly sloučeny a dodnes vycházejí pod názvem *Gramna*⁶ (Hagemann 2009: 112). *Gramna* jsou úřední noviny, které jako jediné poskytovaly informace kubánskému lidu (Quirk 1999: 590). Kuba se stále více přibližovala vzhledem i cítěním východnímu bloku. Stal se z ní zchudlý ostrov a kubánská nálada nadšení pomalu vyhasla. „Kubáncům navyklým alespoň na náznak amerického životního stylu, nyní nezbylo nic než nedostatek“ (Geyerová 2001: 296). Veškeré základní spotřební zboží podléhalo přidělovému systému. V roce 1968 Castro zrušil, s výjimkou malých rodinných farem, všechny soukromé podniky. Výsledkem Castrova ekonomického modelu byl kopals kubánskému hospodářství, čímž Havana musela žádat o zvýšenou pomoc Sovětského svazu (Nálevka 2009: 86). Sovětskému svazu se stále nelíbil Castrův vůdcovský individualismus. Pro výstrahu nový prezident Sovětského svazu Leonid Brežněv zredukoval dodávky ropy téměř na nulu a dokonce hrozil vypovězením obchodních smluv. Castro cítil strach, zvláště když v srpnu 1968 vjely tanky Varšavského paktu do Prahy. Báł se, aby Sověti nenechali ostrov padnout, a tak schválil potlačení Pražského jara a připojil se k Brežněvovské doktríně, podle níž měly socialistické státy jen

⁶ Noviny jsou pojmenovány podle lodi, na které revolucionáři v roce 1956 přijeli na Kubu z Mexika (Hagemann 2009: 112).

omezenou suverenitu (De Villa, Neubauer 2007: 194). Navzdory neúspěchu *Gran Zafry*, velké sklizni cukrové třtiny a navzdory trvající hospodářské zchátralosti, zbožňovala většina Kubánců Fidela více než jindy. 70. léta byla obdobím úspěchu. Stavěly se byty. Elektřina a vodovody byly zavedeny do téměř každého kouta země, stejně jako bezplatná lékařská péče. Fidelův hlas doprovázel lidi z rozhlasu, jeho tvář viděli denně v televizi, jeho obraz visel na stěnách domů skoro v každé vesnici. Většina obyvatel se s ním setkala osobně. Mohl se nečekaně objevit v zapadlé vesnické škole a hovořit se žáky a učiteli o barvě uniforem nebo společně s rolníky tahal traktor z bláta. Jeho kontakt s obyvateli působil velmi spontánně a neformálně. „Byl to jejich Fidel a to i tehdy, když stál před nimi: tykali mu, přeli se s ním a přednášeli mu své starosti a otázky. Obyčejný lid si mohl dovolit kritické poznámky, ale ministr ne. Ten, kdo by Fidelovi odporoval, mohl počítat s tím, že zmizí z politické scény. I novináře a spisovatele pouštěl ke slovu jen tehdy, pokud „hráli jeho píseň“, pokud jejich názory byly v soulasu s revolucí. V rámci revoluce je možné vše, mimo revoluci nic. Co je revoluce, určuje sám Fidel (De Villa, Neubauer 2007: 195, 197–198).

V 70. letech nabírala kubánská revoluce formy sovětského socialismu. Kurz hospodářského plánování byl udáván podle vzoru Sovětského svazu. Poprvé po 8 letech Fidel zavítal do Moskvy. Během dvouměsíční cesty po Sovětském svazu, po většině socialistických států východní Evropy a Afriky v roce 1972 se zapojil Castro se svou zemí do systému mezinárodní socialistické spolupráce. Kuba se stala členem Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Kubánské hospodářství bylo extrémně podporováno Sověty, což bylo výsledkem velkého zadlužení Kuby vůči Sovětskému svazu a ostatním členům RVHP (Hagemann 2009: 116–117). Vůdcové východního bloku měli k Fidelovi stále trochu nedůvěry, proto požadovali zřízení státních orgánů po sovětském vzoru. V roce 1975 se konal 1. komunistický sjezd PCC. Na

základě něhož byl přebudován celý státní aparát. Také byla zřízena socialistická ústava⁷. Navenek se mohlo zdát, že Fidel předal část pravomocí nově vytvořeným institucím, ale realita byla jiná. Ba naopak jeho postavení vzrostlo, neboť vystřídal dokonce i prezidenta Kuby Dorticóse ve funkci hlavy státu (De Villa, Neubauer 2007: 199–200).

„Castro v 1. polovině 70. let dosáhl úplné institucionalizace revoluce, hospodářství svěřil do „dobrých rukou“ společenství socialistických států a znatelně upevnil moc. Poté se s vervou pustil do projektu kubánského internacionalismu. Působení na zahraničně-politickém poli mu umožnilo dále rozvíjet svůj image v socialistickém světě“ (Hagemann 2009: 121). Mnohým imponovalo, jak malá země financuje nejen vojenské nasazení, ale i posílá učitele, lékaře a stavební dělníky do tolika zemí na třech kontinentech. Ostrov se stal domovem pro uprchlíky z regionů postižených občanskými válkami. O důvodech angažovanosti Fidel řekl: „Jsou imperialisté, kteří se nás ptají, proč pomáháme Angolanům a jaké tam máme zájmy. Myslí si, že když některá země něco takového podnikne, pak proto, že tam je ropa, diamanty nebo jiné nerostné suroviny. Ne. My nemáme žádné materiální zájmy a je naprosto logické, že to imperialisté nechápou, neboť jednají výhradně z šovinistických, nacionalistických a egoistických pohnutek“ (De Villa, Neubauer 2007: 204–205). Fidel byl pokládán ve třetím světě za důvěryhodného, a proto se v roce 1979 stal předsedou hnutí nezúčastněných zemí (De Villa, Neubauer 2007: 204–205). Od roku 1983 se kubánská ekonomika zhoršovala. Země nebyla schopná produkovat dostatek cukru pro splnění kvóty Sovětskému svazu. Castro musel na světových trzích nakupovat levný cukr a poté ho prodával Sovětům (Geyerová 2001: 343). Kuba nebyla schopná splácet dluhy za konzumní

7 „Kuba byla v ústavě popsána jako socialistický stát dělníků, rolníků a pracujících inteligence“. „Přesto byla ústava i nadále věrná kořenům fidelismu, v preambuli je motto Josého Martího“: „Prvním zákonem naší republiky budiž péče Kubánců o lidskou důstojnost“ (de Villa, Neubauer 2007: 200).

zboží a stroje západním bankám. Jediné štěstí, které Kuba měla bylo, že byla zadlužená především u socialistických států, které zatím splácení dluhů odkládaly (De Villa, Neubauer 2007: 209).

Z Moskvy brzy začal vát jiný vítr. V roce 1985 se stal novým vůdcem Sovětského svazu Sergejevič Gorbačov (dále jen Gorbačov), který neměl dále chuť podporovat hospodářství socialistických spojenců, a tak snížil smluvně vyjednanou cenu cukru. Fidel s tím nebyl samozřejmě spokojen a prohlásil, že „Gorbačov ohrožuje socialismus“. V budoucnu Sovětský svaz požadoval, aby Kuba platila za zboží americkými dolary (De Villa, Neubauer 2007: 211–214). Gorbačov zdůrazňoval, že socialismus došel na rozcestí, a proto je třeba vydat se cestou reform. Kubě dal najevo, že musí následovat Sovětský svaz ve stopách perestrojky. Castro reagoval na perestrojku svou „castrojkou“ (Gott 2005: 355).

2.6 Kuba je sama

V roce 1990 začala reálná krize Kuby. Sovětská hospodářská pomoc byla postupně omezována. Pravidelné dodávky ropy ze Sovětského svazu byly zastaveny. Kuba byla závislá i na dovozu sovětských potravin. Nyní byla veškerá směna vystavena riziku a znamenala největší ohrožení kubánské ekonomiky od rozchodu s USA (Gott 2005: 356). Teprve po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 byla Kuba zcela ponechána na pospas svému osudu. Brzy se očekával i konec kubánskému socialismu a politický pád Fidela Castra. V roce 1990 vyhlásil „výjimečné období v době míru“ (Hagemann 2009: 137). Byl to program úspor, který vyžadoval zvýšené pracovní nasazení, úsporu energie a také výměnu nákladních automobilů a traktorů za voly a koně. V televizi se vysílaly programy, jak přežít v takovém období, „kupříkladu jak si doma vyrobit svíčky a mýdla či dokonce boty z usušených banánových

slupek“. Z nedostatku ropy nechal Castro dovézt z Číny jízdní kola. Kuba se musela začít otevírat zahraničnímu obchodu (Hagemann 2009: 137–138). Byla umožněna určitá liberalizace ekonomiky. Došlo k liberalizaci amerického obchodu. Opět bylo dovoleno otevřít soukromé trhy a hodně se investovalo do turismu. Na Kubě ale stále panoval hluboký pocit nespokojenosti, což vedlo v roce 1994 k proticastrovské demonstraci. Byl to první rozsáhlý veřejný protest proti vládě od prvních let revoluce. Bouřící dav se uklidnil až po příchodu Fidela, který se vmísil do davu, aby s nimi pohovořil. Tím krizi zažehnal. Následně vyhlásil, že jeho vláda uvolní migrační kontroly⁸ (Gott 2005: 360–362, 369–371).

Vzhledem k tomu, že i po pádu Sovětského svazu Fidel nadále setrval u moci, což USA nečekaly, došlo z jejich strany ke zpřísnění politického embarga. V roce 1996 byl prosazen Helms-Burtonův zákon⁹. Téhož roku šokoval Fidel veřejnost návštěvou papeže Jana Pavla II. ve Vatikánu. V lednu 1998 nebylo žádným překvapením, když Svatý otec přijel na slíbenou návštěvu Kuby. Fidel přivítal papežovo odsouzení amerického embarga a zvažil jisté ústupky kubánské katolické církvi a dokonce povolil i vánoční svátky, které byly hned po revoluci zakázány (Hagemann 2009: 142–144). Castro dokázal dobře využít globální reklamy. Díky přítomnosti hlavy katolické církve, Fidel „v očích světové veřejnosti dostal rozehřešení a potvrzení, že bojuje za spravedlivou věc“ (De Villa, Neubauer 2007: 235–236).

2.7 Poslední fáze nejvyššího vůdce

21. století nezačalo pro Fidela moc dobře. Castra doprovázela řada zdravotních komplikací. Bylo jasné, že Fidel nebude žít věčně, a tak

8 USA před obavou z další velké vlny migrantů schválily, že poskytnou ročně 20 000 víz pro Kubánce (Gott 2005: 371).

9 Zákon, který stanovoval, že žádný kandidát na prezidenta si nemohl dovolit ke Castrově Kubě přistupovat shovívavě (Hagemann 2009: 143).

začala Fidelova poslední fáze jeho dlouhé vlády. Tato fáze byla pro nejvyššího vůdce velice úspěšná. Na mezinárodní scéně Kuba získávala stále více a více partnerů. Noví spojenci se objevují především v Latinské Americe (De Villa, Neubauer 2007: 241). Kuba do těchto zemí ve větší míře vyvážela lékařské stroje, léky a i kubánské doktory (Chalupa 2002: 75). Jedním z Fidelových spojenců byl Hugo Chávez tehdejší prezident Venezuely, který byl jeden z nejdůležitějších Fidelových partnerů a hlasitým spojencem v boji proti americkému imperialismu. Sám Fidel věděl, že nebude už dlouho stát v čele státu. Přijímal proto opatření, aby přetrvala i po jeho smrti. Fidel se opět obrací k mládeži. Chce jim předat mýtus revoluce. I nadále Castro jezdil po ostrově a diskutoval s obyvateli, aby Kubánce mobilizoval. Chtěl mít i po svém odchodu z čela státu, revoluci pod kontrolou. Proto dělal vše, aby revoluce přežila. Sám si již dlouho vybíral vedoucí síly podle toho, zda jsou schopni pokračovat v jeho revoluci (De Villa, Neubauer 2007: 241–246). V létě 2006 Fidel vážně onemocněl, prodělal operaci trávicího traktu a přestal se objevovat na veřejnosti. Dne 31. července předal své pravomoci (po dobu své rekonvalescence) svému bratru Raúlovi (Nálevka 2009: 124). Bylo to poprvé, co Fidel předal někomu svou moc a to vyvolalo řadu spekulací o zdravotním stavu nejvyššího vůdce. Již dlouho bylo ale zřejmé, že Fidel chtěl, aby po jeho smrti vedl Kubu právě jeho bratr, což tomu nasvědčuje i fakt, že v roce 1997 Fidel oficiálně udělal Raúla svým nástupcem. Na začátku se pověřený prezident držel v pozadí. Neodvažoval se objevit na veřejnosti. 2. prosince se ale Raúl zúčastnil oslav u příležitosti 50. výročí vylovení *Granmy*. Lidé očekávali velkého Fidela, ale na tribuně obsadil jeho místo právě Raúl. Bylo to poprvé, co se objevil na veřejnosti jako muž číslo 1, i když byl jenom dosavadním zmocněncem. Jen že veřejnost ho skoro neposlouchala, i přes snahy Raúla, který ve svém projevu zmiňoval i bratrovy citáty, toužila po Fidelovi. Zde poprvé prozatimní prezident nabízel Spojeným státům dýmku míru. Postupem času začínal

Raúl využívat funkce prezidenta a sliboval určité reformy na Kubě. Například, že zvažuje zvýšení zahraničních investic na Kubě. Byl to jakýsi programový projev, „nabízený prozatímním prezidentem v přesvědčení, že jeho bratr se už k moci nikdy nevrátí. Raúlovi se podařilo udělat řadu reforem, které zabránily kolapsu revoluce. Fidel stále zůstával v pozadí, zatímco Raúl jakožto prozatímní prezident, předpovídal zázraky. Jen že Fidel ukázal, že i když se pohybuje mimo pozornost médií, stále má všechno „pod palcem“. Fidel započal novou etapu „coby mediální „pastýř“, aby prostřednictvím písemných „Úvah“ vytrubovaných tiskem, rozhlasem a televizí zabránil tomu, že by stádečko pod Raúlovým vedením sešlo z cesty. Spíš než o úvahy šlo o encykliky, jež od té doby udávaly směr a zahrnovaly jakýkoli pokus o vychýlení z předem dané trasy“ (Botín 2012: 43, 47, 68–69, 72). Bylo vidět, že velí Fidel a Raúl jen poslouchá. Raúl se musel držet hodně zpátky, aby nedošlo k dalšímu bratrskému konfliktu, jako tomu bylo po celou dobu. Neshody mezi bratry byly „motorem revoluce“. Byly to boje mezi revolucí a reformou. Raúl by rád, podle politika Alcibíadese Hidalgo, provedl reformy, ovšem reformy ekonomické a ne demokratické. Jen že Fidel má na rozhodování vliv. A jak říká Hidalgo, „je tady, je živý a nad myšlenkami svého bratra uplatňuje jisté právo veta“. V prosinci roku 2007 Raúl ale svoje reformy rozběhl. Nasypal sůl hned do dvou nejbolestivějších ran Kubánců. Zmínil dvojitou měnu, díky níž si Kubánci nemohli dovolit spotřební zboží, jež se prodávalo za konvertibilní peso se čtyřicetkrát větší hodnotou než mělo peso kubánské. Sice toto téma pouze naznačil, ale i tak to bylo pro Kubánce velká zpruha. „Jiné složité záležitosti, jako třeba existence dvou měn a deformace systému platů a cen, si žádá podrobný průzkum, který se uskuteční s patřičnou uvážeností, precizností a zodpovědností“, řekl Raúl. „Souhlasím s těmi, kteří bijí na poplach kvůli přílišným zákazům a právním opatřením, jež páchají víc škody než užitku. Mohli bychom říci, že většina z nich byla svého času správná a spravedlivá, ale mnohé z

nich se staly přežitky, a za každým nesprávným zákazem lze najít jistý počet nezákonností.“ Tímto prohlášením vyvolal prozatimní prezident u společnosti mnohá očekávání. Na Svazu univerzitních studentů dokonce vysvětlil, že jde vlastní cestou, která se liší od bratrovy. Řekl: „Když se někdo pokouší napodobovat jiného, končí to fiaskem“. „A tak Raúl začal vířit stojaté vody revoluce s takovou vervou, až to vypadlo, že se věci začnou skutečně měnit“. A tak pomalu začal vystupovat ze stínu svého bratra. Dne 19. února 2008 Fidel oficiálně předal trůn svému bratru. Oznámil to na stránkách deníku *Granma* a *Juventud Rebelde*, kde sdělil, že se vzdává možnosti opět se ucházet o funkci hlavy státu (Botín 2012: 73, 106 – 108). Fidel se vzdal svých státních a stranických funkcí (Nálevka 2009: 125). Chytře si ale ponechal jednu funkci a to místo generálního tajemníka PCC. Fidel se stal „vůdčí silou nadřazenou společnosti a státu“ (Botín 2012: 108).

3. RAÚL CASTRO

3.1 Výstup ze stínu bratra a snaha Raúla o záchranu revoluce

19. února 2008 nadešel čas Raúla Castra. Po Fidelově prohlášení o abdikaci, Národní shromáždění lidové moci oficiálně zvolilo hlavou státu o 6 let mladšího bratra Raúla Castra. Konečně Raúl vystoupil z bratrova stínu, po tolika letech co hrál „druhé housle“, konečně stoupal vzhůru. Fidel byl ale stále tady a živý. Kubáncům sdělil: „Neloučím se s vámi. Pouze si přeji bojovat jako voják za své ideje. Nadále budu psát články s titulem „Úvahy soudruha Fidela“. “Raúl ve svém prvním projevu jako oficiální hlava Kuby velebil „otce“ Fidela, o němž řekl, že je „nenahraditelný“, a PCC, „záruku jednoty kubánského lidu“ (Botín 2012: 108). Sliboval, že jeho hlavní prioritou bude uspokojit základní duševní i hmotné potřeby obyvatelstva Kuby. Zmínil řadu reforem, o kterých jsme

se dočetli již výše. Sám řekl, že jeho navrhované reformy samozřejmě schvaluje jeho bratr, který revoluci bedlivě sleduje a střeží. Dále požádal Národní shromáždění o to, aby i nadále mohl konzultovat svoje kroky s Fidelem, vůdcem revoluce. Mnoho lidí si myslelo, že Raúl bude jen loutkou svého bratra kvůli jmenování Josého Ramóna Machada Ventury, zvaného *Machadito*, prvním místopředsedou Státní rady a tedy mužem číslo 2, za jehož zvolení měl být odpovědný Fidel. *Machadito* byl známý svým odporem k jakýmkoliv změnám (Botín 2012: 109–110). Krátce po svém jmenování Raúl začal uskutečňovat své reformy. Vláda povolila volný prodej počítačů, DVD přehrávačů, později i mobilních telefonů a mikrovlnných a elektrických trub. Toto „zlepšení“ si ale nemohl dovolit každý Kubánec, jelikož jejich cena v konvertibilním pesu je nedosažitelná. Například na počítač by musel člověk šetřit 5 let. Dalším „zlepšením“ bylo zrušení zákazu Kubáncům, ubytovat se v kubánských hotelech. Což Kubáncům nic moc nepřineslo, jelikož si to opět nemohli dovolit. Jenže Kubánci čekali zrušení důležitějších zákazů než byla tyto (Botín 2012: 110 – 111). A tak na Kubě rostla větší a větší frustrace z bídy a státních zákazů.

Raúl orientoval svou zemi na těsnou spolupráci s Čínskou lidovou republikou, která měla nahradit ztrátu předchozí sovětské opory. Souběžně s Čínskou lidovou republikou se pokoušela navázat nové vztahy s Kubou i Moskvou. V listopadu 2008 přijel na Kubu ruský prezident Dmitrij Medveděv a setkal se s Raúlem a i s Fidelem. Je pozoruhodné, že u setkání byl i Fidel, čímž se potvrzuje i jeho vliv na dění na Kubě. Moskva s Kubou uzavřely dohody o všestranné ekonomické spolupráci. Součástí dohod byla i smlouva o ruském úvěru ve výši 20 milionů dolarů. Na schůzce se projednávala možnost výstavby základny pro ruské strategické letectvo (Nálevka 2009: 126).

Napětí mezi oběma bratry bylo čím dál tím více viditelnější a i více se o tom mluvilo. Jediným řešením, jak téma vůdcovství uzavřít bylo, svolat sjezd PCC¹⁰, kde by byl na post generálního tajemníka strany dosazen místo Fidela Raúl. Byla by to možnost, jak překonat poslední a nejdůležitější překážku na cestě k převzetí absolutní moci. Sjezd měl zároveň i navrhnout postup řešení nejhlavnějších problémů budování socialismu a schválit strategie pro rozvoj národa. Na Kubě v minulosti nikdy PCC nevykonávala úlohu „nejvyšší vůdčí síly společnosti a státu, jež organizuje a vede společné úsilí k vysokým cílům budování socialismu a směřování ke komunistické společnosti“ (Botín 2012: 112), což ustanovuje nejvyšší zákon. Fidel tomu vždy bránil. Od založení PCC¹¹ v roce 1965 se konalo jen 5 sjezdů. Fidel si nikdy nenechal od nikoho nic přikazovat, vždy si dělal rozhodnutí sám, a proto není divu, že debatám polytbira nikdy nevěnoval pozornost. „Raúl chtěl naopak revoluci institucionalizovat podle sovětského modelu, se silnou stranou a shromážděním nebo parlamentem“ (Botín 2012: 113). Sjezd se nakonec nekonal. Tak aby došlo k omezení kontroly Fidela nad Raúlovým vedením, nynější prezident se uchýlil k nové strategii, na základě níž došlo k obsazení režimních institucí lidmi, k nimž by choval absolutní důvěru (Botín 2012: 113–114). Především padli dva věrní Fidelovi stoupenci – Felipe Pérez Roque a Carlos Lage. Fidel to ale označil za správný krok, neboť „chuť k moci v nich vzbuzovala ambice“ (Nálevka 2009: 126–127).

Barack Obama (dále jen Obama), současný prezident Spojených států oznámil v dubnu 2009 mírné uvolnění amerického ekonomického embarga vůči Kubě, čímž plnil předvolební sliby. Týkalo se to například

10 Sjezd PCC se naposledy konal v roce 1997 (Botín 2010: 112).

11 V současnosti má okolo 820 tisíc členů. Všichni vládní činitelé, vysocí vojenští důstojníci jsou členy strany. Ústřední výbor se 134 členy je zodpovědný za výběr úředníků politbyra, jež nyní tvoří 23 vysokých funkcionářů země (Botín 2012: 113–114).

telekomunikační služby, kterou mají Američané možnost Kubáncům poskytovat. Obama doufá, že touto podporou kubánského lidu pomůže, aby se díky možnosti připojení s okolním světem, mohli více zasadit o demokracii na Kubě. I Raúl byl otevřen dialogu s Obamou (The economist 2009a). Oba prezidenti spolu projednávali migraci, zrušení zákazu cestování Američanů na Kubu, obchodování s drogami či poštovní služby. Samozřejmě k lepším vztahům stále brání orientace Kubu na komunismus. Američané žádají, aby Kuba podnikala kroky směrem k politické a ekonomické svobodě (The economist 2009b). Na konci listopadu 2009 se ale vše změnilo. Raúl vyhlásil operaci Bastión 2009, v jejímž rámci se měla armáda a obyvatelstvo připravit na vojenskou invazi ze strany Spojených států. V době těžké ekonomické krize, vážných výpadků a omezování přidělů potravin, elektřiny, dopravy, zdravotnictví, školství aj., Raúl děsil občany Kubu fámami o americké invazi. Obama tuto zprávu ihned vyloučil. Od nástupu do své funkce se snažil o navázání spolupráce s Kubou, což bylo pro Raúlovu politiku nebezpečné, jelikož i jako jeho bratr, ospravedlňoval své neúspěchy právě ekonomickým embargem USA a také hrozbou invaze USA na Kubu. Vojenské manévry, které země podnikala před hrozbou „invaze“, měly být i varovným signálem pro lid, aby na zhoršenou ekonomickou situaci nereagoval protesty. Raúl moc dobře věděl, že hrozba ze strany USA není reálná, ale nemohl jinak. Věřil, že když vzbudí u kubánského lidu strach z možné invaze, utuží bojového ducha Kubánců (Botín 2012: 164–166)

Kuba se nacházela ve stále více tíživější hospodářské krizi. Sám Raúl viděl problém v paternalistickém státě, který vybudoval jeho bratr. Právě paternalismus a absolutní kontrolu nad vším zavedl Fidelův režim. Stát měl na starosti vše, od zaměstnání přes obživu, vzdělání až po zdraví. Pro soukromou iniciativu nebyl žádný prostor. Fidel říkal, že „chce člověka osvobodit od dogmat“ (Botín 2012: 170). Raúl ale věděl, že současná situace země není schopná tohle vše občanům obstarat. Proto

se vyjádřil takto: „Vyvolává to dojem, že socialismus konzumujeme, místo abychom ho budovali, a máme nároky, jako by tu už byl komunismus“ (Botín 2012: 168). Tak ohlásil zrušení potravinových knížek a dalších bezplatných záležitostí. Vyzval lid, aby šetřil a více pracoval, jenže s platy, které obdrží v kubánském pesu, se nedostanou ani k základním potravinám prodávaných za konvertibilní pesa. Další velký problém, se kterým se Kuba potýká a za který je velmi odsuzována, je nelidské zacházení s vězni a nezákonné uvěznění. Kubánci mohou být podle vládních předpisů zatýkáni za neposlušnost, nekázeň a urážky. Vláda tedy může postihovat jakýkoli projev nesouhlasu. Aby byl člověk odsouzen za trestní čin, tak stačí, když právě ona usoudí, že by mohl mít hypoteticky v úmyslu ho spáchat. Organizace Human Right Watch zjistila, že takto bylo odsouzeno v roce 2009 nejméně 40 osob. Tato organizace poukázala na množství politických vězňů uvězněných i za vlády Raúla, kteří obývali přeplněné věznice v katastrofálních podmínkách. Vězňové trpěli hladem a nemocemi. Často byli drženi na samotkách, měli omezenou možnost návštěv a nedostatečnou lékařskou péči. Raúl toto prohlášení popřel a prohlásil, že chtějí „prezentovat kubánskou vládu jako systematického utlačovatele a sílu, která vytváří prostředí teroru, jako kdyby snad naše ulice byly obsazené vojskem a občané zbavení všech práv byli brutálně napadáni na ulici“. Kuba se s omezováním lidských práv politických vězňů, ale i politických odpůrců potýká¹². Formu protestu ukázal i Orlando Zapata, který zemřel po 12 týdnech držení hladovky za lepší podmínky v kubánských věznicích. Zpráva ihned obletěla celý svět. Evropský parlament dokonce odhlasoval rezoluci odsuzující kubánskou vládu za jeho smrt. Raúl se snažil zbavit odpovědnosti tím, že pošpinil Orlanda Zapata (Botín 2012: 168, 172–173, 177). Nakonec z tohoto činu

12 Yoana Sánchezová zakladatelka blogu Generación Y a lidsko právní aktivistka Orlando Luis Pardo byly uneseny za bílého dne policisty v civilu, když se chystaly na protest proti násilí (Botín 2012: 174).

obvinil Spojené státy a Evropu. Prohlásil, že disidenti jsou vypláceni nepřátelskými vládami, aby destabilizovali zemi (CNN 2010).

3.2 Opozice

Na Kubě, která se nacházela ve značných problémech, se rodila nová generace opozice. Neúspěšné pokusy Raúlových reform, hlad, bída a mnohá omezení vyvolaly mezi Kubánci, převážně mezi mladou generací, odpor vůči vládě. Tato nová generace už nechtěla být vedena starci ze Siera Maestry, kteří chtějí stále socialismus. Opozice nyní ovládla kybernetický prostor. Mezi nejhoršího „nepřítele“ státu patří již zmíněná Yoani Sánchezová (dále jen Yoani). Vláda označila Yoani za „nebezpečný produkt“ a za „příklad vměšování do vnitřních záležitostí suverénního státu“ (Botín 2012: 234). Cílem Yoani bylo zveřejnit na síti v humorném tónu „všechny otázky, stížnosti, frustrace a pochyby, jež se nikdy neobjevovaly v oficiálním kubánském tisku“ (Botín 2012: 235). Její blog brzy začal zaznívat na celé Kubě, ale i v zahraničí. Aby vláda zabránila šíření kybernetické opozice, stránky Yoani zablokovala a ještě více omezila Kubáncům přístup k webu. Argument ospravedlňující tento čin byl, že vláda chrání „morální principy kubánské společnosti“ (Botín 2012: 236). Nicméně to, co Yoani začala, neskončilo. Brzy se objevily další blogy, kde se především mladí lidé začali svobodně vyjadřovat. Vláda to ale nemohla tolerovat, a tak nechala zprovoznit téměř 200 blogů, které měly za cíl vytěsnit podle ní pokroucené a mylné informace o Kubě a poskytnou pravý pohled na obyvatele Kuby, jak žijí, pracují, co prožívají a za co bojují. Kritika nepřicházela jen ze strany kyberdisidentů, ale i ze strany intelektuálů za to, že na Kubě jsou všichni, kdo přemýšlejí či jednají jinak, než předepisuje vláda, označeni za kontrarevolucionáře (Botín 2012: 236–239). Na Kubě poprvé vznikla velká síla odporující vládě, která volá po lepších podmínkách žití.

3.3 Raúlovy reformy

Ostrov, který tvrdě zasáhla celosvětová finanční krize i americké obchodní embargo a stále se nevzpamatoval z ničivých hurikánů, se nachází na pokraji zhroucení. Aby se Raúl pokusil dostat zpět na nohy kubánskou ekonomiku, oznámil, že vláda umožní otevření soukromého sektoru v podnikání. Ze státního sektoru by mělo být propuštěno až 500 tisíc lidí, kteří by právě měli najít zaměstnání v soukromém sektoru. Je to největší změna, která na Kubě proběhla od 90. let 20. století (ČT24 2010). Tato opatření, která Raúl vydal, „představují strukturální a koncepční změny v zájmu zachování a rozvíjení našeho sociálního státu, aby byl udržitelný v budoucnosti“ dodal (Darlington 2010). Dalším Raúlovým krokem bylo svolání dlouho odkládaného sjezdu PCC na duben roku 2011. A došlo k propuštění asi 50 politických vězňů, což je bráno spíše jako odvrácení kritiky po smrti Orlanda Zapaty, než první krok k demontáži policejního státu (The economist 2010). Sjezd PCC se opravdu uskutečnil v dubnu roku 2011 při příležitosti 50. výročí neúspěšné americké invaze v Zátocě sviní. Sjezd odhlasoval na zasedání projekt, který zahrnuje na 300 opatření. Ta mají umožnit již zmíněné uvolnění soukromého sektoru, snížení pracovních míst ve státním sektoru, snížení státních dotací, reformy v zemědělství a v potravinářském průmyslu. Mezi nejdůležitější reformu můžeme zařadit omezení funkčního období nejvyšších hodnostářů na 10 let. Raúl se vyjádřil ke krizovému stavu na Kubě, který by mohl vést k záhubě, proto podle něj nelze ignorovat tyto problémy a země tak musí učinit zásadní rozhodnutí. Raúl přislíbil i ukončení dvouúrovňového měnového systému. Kubánští komunisté také volili nový ústřední výbor. Prvním tajemníkem PCC se tak konečně stal Raúl Castro. Fidel sám požádal, aby ho komunisté nevolili. V deníku *Granma* se poté vyjádřil, že je potřeba nové generace, aby změnila, co je třeba, s čímž souhlasí i jeho bratr Raúl. Druhým tajemníkem strany se stal veterán ze Siera Maestry José

Machado Ventura (ČT24 2011a) (ČT24 2011b). V srpnu tyto změny schválilo také kubánské Národní shromáždění. Pro Kubánce to byly obrovské změny. Konečně si mohli koupit auto či dům (ČT24 2011c). Sice se Kuba vydala k pozitivním hospodářským uvolněním, ale na lidských právech a svobodách Kubánců se to moc neodrazilo. K jakékoliv činnosti je potřeba mít státní licenci. Získání této licence je například pro disidenty nemožné (ČT24 2011d).

Konec roku 2011 se vyznačoval dalším překvapivým výrokem ze strany vlády, která oznámila propuštění až 3 tisíc vězňů, mezi nimiž budou i disidenti. Podle vyjádření vlády, vězni budou propuštěni z humanitárních důvodů, i když spíše se mluvilo o tom, že tento krok souvisí s plánovanou návštěvou papeže Benedikta XVI., která se uskutečnila v březnu 2012. Kuba tím podle Raúla dává najevo „velkorysost a sílu revoluce“ (ČT24 2011e). Jenže tato velkorysost se brzy změnila v další zatýkání. Před příjezdem papeže kubánská policie opět zatýkala nepřátele režimu. Odpůrci režimu chtěli upozornit na nedodržování lidských práv v zemi a doufali, že právě papež se pokusí zprostředkovat dialog mezi vládou a opozicí (Matějka 2012). Návštěva papeže byla ale zcela nepolitické povahy. Spolu s Raúlem probírali pouze humanitární situaci na Kubě, kde Benedikt XVI. lobboval za kubánské katolíky a za respektování svobody vyznání (ČT24 2012a). V polovině roku 2012 se na Kubě znovu otevřela otázka spolupráce se Spojenými státy. Kubánský prezident řekl, že je ochotný jednat o normalizaci vztahů s USA, o demokracii, stavu lidských práv a hospodářských otázkách (Oppmann 2012). Raúl si ale ponechával stále otevřená vrátka k Rusku. Sám navštívil ruského prezidenta Vladimíra Putina v Rusku, kde spolu jednali především o hospodářské spolupráci (ČT24 2012b). V druhé polovině roku 2012 Raúl pokračoval ve svých reformách. Došlo k zrušení povolení k výjezdu do zahraničí, což bylo pro mnohé Kubánce symbolem diktatury. Když chtěli občané vycestovat, museli dostat povolení a to nejvýš na

jedenácti měsíční pobyt v cizině. Nyní by mohli vycestovat jen s platným cestovním pasem a vízem do cílové země až na dva roky, aniž by přišli o svůj majetek, jako tomu bylo dříve. Jen že cestovní pasy bude vláda vydávat pouze selektivně. Například lidé, kteří jsou považováni za životně důležité, jako jsou lékaři či učitelé, stát nepustí. Vláda nemusí v úředním zájmu dát cestovní pas těm, jejichž cestování by mohlo být znepokojující, jako u disidentů. Je to jeden z nejodvážnějších Raúlových kroků. Jeden havanský diplomat řekl, že za Fidela by se to nikdy nestalo. Za Fidelovy vlády ti, kteří opustili zemi na více než 11 měsíců byli považováni za dezertéry, kteří opouští svou vlast, a jejich majetek propadl státu. Nový zákon bude i nadále dávat Raúlovi prostor kontrolovat, kdo přichází a kdo odchází. Sice se jedna překážka pro cestování odstraní, ale další tu zůstávají. Kubě to ale bude prospívat po ekonomické stránce, jelikož ti, co budou pracovat někde jinde, budou posílat peníze domů (The economist 2012) (Koubek, Maňour 2012). V roce 2013 přišla další reforma. Na Kubě vznikl nový daňový systém. Mnoho lidí tak poprvé začalo platit daně, jelikož tato povinnost skončila pro Kubánce v roce 1959 s nástupem Fidela Castra. Mnoho Kubánců vládu ale podpořilo (ČT24 2013a). V únoru kubánský parlament znovu zvolil Raúla Castra předsedou Státní rady. Ve svém projevu Raúl oznámil, že po vypršení mandátu v roce 2018 ze své funkce odstoupí. „Znovu jsem předstoupil před náš lid, abych se stal prezidentem země. Při té příležitosti musím znovu zdůraznit: nestal jsem se prezidentem, abych na Kubě zavedl kapitalismus, nebo abych ukončil revoluci. Budu bránit, udržovat a vylepšovat socialismus,“ řekl Kubáncům (Himmer, Bergmanová, Kašpar 2013). Než Raúl odstoupí, chce stihnou ještě hodně práce, mezi to patří i změna kubánské ústavy. Chce, aby vrcholné funkce mohl politik vykonávat pouze dvě funkční období po sobě a zavést maximální věk pro politiky. Chce tím zabránit hromadění moci a dát možnost mladým lidem. Za svého případného

následovníka si Raúl zvolil Miguela Diaze-Canela, který se stal kubánským viceprezidentem (Bouda, Kouřimský 2013).

Na konci roku 2013 se Raúl vyjádřil, že by USA a Kuba měly usilovat o lepší vzájemné vztahy a že by obě země měly respektovat své odlišnosti. Ke zlepšení může dojít jen tehdy, když Spojené státy nebudou tlačit na změnu režimu na ostrově. Vztahy mezi Kubou a Spojenými státy jsou od pietního ceremoniálu Nelsona Mandeli v Jihoafrické republice, kde si Obama a Raúl potřásli rukou, velmi sledovány. Někteří to berou jako signál, že k sobě odvěcí nepřátelé hledají cestu a jiní to zase označují za pouhý projev slušnosti (BBC 2013). Americký prezident se vyjádřil, že by bylo na čase přehodnotit americkou politiku vůči Kubě. Spojené státy vidí určité změny k nimž dochází. Nicméně na Kubě opět došlo u příležitosti oslav Dne lidských práv k pozatýkání příslušníků opozice (ČT24 2013b). Za což byla země odsouzena celým světem. Rok 2014 přinesl debaty o obnovení vztahů s Evropskou unií. Cílem je uzavřít dvoustrannou dohodu do konce roku 2015. Ministr zahraničí Bruno Rodriguez řekl, že doufá, že prezident Obama si z Evropy vezme příklad (BBC 2014). I nejbojovnější odpůrci režimu na Kubě přestali obhajovat americkou politiku embarga vůči Kubě. Jejich požadavek, aby bylo politické embargo uvolněno, nachází ohlas i mezi politiky v USA. Vše ale ukáže budoucnost. Kuba se vydává novým směrem. Ti, co věří, že spolu s odchodem bratří Castrů se na ostrov dostaví demokracie, se spletli. Přejít k demokracii je dlouhodobý proces, který je třeba podpořit (Wichs 2013).

4. KOMPARACE VLÁDY FIDELA A RAÚLA

Tato část mé práce se věnuje komparaci obou vlád Castrů. Hlavními kritérii, podle kterých budu provádět celou komparaci jsou: Kritérium vztahu obou vůdců jako bratrů a vztahů vůdců ke kubánskému obyvatelstvu. Kritérium jak jako osobnosti působí na kubánský lid.

Kritérium individualistického vedení a kritérium způsobu vedení Kuby. Dále také kritérium přístupu k represivní politice, kritérium vztahu vůdců k USA a kritérium délky funkčního období vlády.

8. ledna 1959 vstoupil Fidel Castro do Havany, kde snad každý obyvatel hlavního města mu chtěl potřást rukou či ho alespoň spatřit. V tento den se zrodil mýtus Fidel a s ním se zrodila revoluce. Fidel hovořil ke svému obyvatelstvu bezmála půl století. Mluvil více a déle, než kterákoliv jiná hlava státu. Řečnické maratóny se staly legendou, stejně jako jeho plnovous a olivově zelená uniforma, kterou skoro nikdy nesundal. Právě svými projevy si Fidel získal srdce Kubánců (De Villa, Neubauer 2007: 9–10, 110). On dokázal přimět Kubánce, aby své „individuální názory svěřili“ do jeho rukou (Geyerová 2001: 198). On je revoluce a on ji také určuje. On sám vytvářel mýtus a využíval ho, aby získal lidi pro svou revoluci. Jeho politika se vyznačovala ježděním po ostrově, mluvil s kubánským lidem, sbíral nové informace pro svoje vize. Všichni si tak mysleli, že přikládá ruku k dílu a že on sám realizuje každou změnu. Kubánci ho brali jako jednoho z nich. Byl to jejich Fidel, kterému tykali a se kterým diskutovali o jejich problémech. Lid poutalo ke kubánské revoluci právě kouzlo Fidela (De Villa, Neubauer 2007: 13, 116, 198). On dokázal zmanipulovat Kubánce tak, že vyvolat dojem, že to oni ho k danému rozhodnutí přiměli. Ospravedlňoval své činy tím, že vše dělá pro lid, který mu dal svůj souhlas (Geyerová 2001: 201). Říkal, že to lid je revoluce. Ve skutečnosti to on byl revoluce. On byl ten, který stál na vrcholu celé pyramidy. Vždy věděl, za které nitky má tahat a jak docílí svého. Fidel dokázal sjednotit Kubánce do jedné společnosti, sjednotil je pod svojí osobu. Dodal jim zdání celistvosti. Dal jim svou vlastní kulturu, po které Kubánci tolik toužili (Geyerová 2001: 352). V únoru 2008 převzal Fidelův post jeho mladší bratr Raúl. V té době bylo jasné, že revoluce je ve velmi špatném stavu a systém je zcela vysílen. Lidé na Kubě pouze přežívali a doufali v lepší zítřky, které jim měl přinést nový nejvyšší vůdce

(Botín 2012: 55). Raúl byl vždy mužem číslo dva. Fidel se k němu choval jako k podřízenému. Podle jejich sestry Juanity si Fidel tvaroval Raúla „jako hlínu, aby si z něj vychoval věrného následovníka poslušného jeho politickým cílům“ (Botín 2012: 31, 55). Raúl svého bratra obdivoval, byl to jeho vzor a byl mu vždy věrný, čehož Fidel samozřejmě vždy využíval. Po celý život mezi nimi probíhaly rozepře, čímž projevovali nejen svou odlišnou povahou, ale i způsoby, kterými chtěli vést zemi (Botín 2012: 31, 55, 147). Raúl není ani tak charismatický, není ani tak oblíbený a nikdy nebude tak výborný řečník jako Fidel, ale i přes to se mu povedlo u Kubánců vyvolat naději na změny. U mladšího Castra není vidět, že by si zakládal na přímých kontaktech s obyvateli Kuby. Nejezdí po celém ostrově a nediskutuje s lidmi. Nesnaží se vyvolávat dojem u Kubánců, že on je jeden z nich, že je obyčejný Kubánek jako oni. Lze spatřit, že si Raúl nezakládá na častých, několika hodinových projevech, jak to bývalo u jeho bratra Fidela (Botín 2012: 324).

V průběhu své vlády Fidel stále více a více upevňoval svou moc, dosazoval do úřadů své podporovatele a své nepřátele nechal popravit. Postupně vyvlastnil půdu cizinců a znárodnil veškeré podnikání (Fiorillo 2010: 255). Fidel slíbil Kubáncům lepší život. Zavedl paternalismus – snížil o 50 % nájem pro chudší vrstvy, klesly ceny léků, elektřiny, byly navýšeny mzdy dělníků na plantážích cukrové třtiny a mnoho dalšího (Hagemann 2009: 87). Stát, nebo spíše Fidel, si vzal na starosti naprosto vše, jelikož jak on sám řekl: „Chceme osvobodit člověka od dogmat“ (Botín 2012: 170). Občanské svobody byly okleštěny, vše se muselo dělat v zájmu revoluce a nikdo nesměl jít proti ní. Jen revoluce, tedy Fidel, určovala, co je správné a co ne a nikdo nesměl tyto pravdy zpochybňovat. Castro přetvořil zemi k obrazu svému a sám se stal legitimitou. Transformoval ostrov na první komunistickou zemi na americkém kontinentě (Fiorillo 2010: 255). Fidel byl vždy vůdce, který si do ničeho nenechá mluvit (Botín 2012: 147). Raúl se o nic takového nesnažil.

Naopak začal přenášet své pravomoce na své přívržence a posílil svůj důraz na konsenzus (The economist 2010). Do roku 2011 než byl zvolen prvním tajemníkem PCC, kterým byl až do té doby jeho bratr, podléhal neustálé kontrole Fidela. Proto nemohl své reformy plně realizovat, Fidel byl tu a chtěl na svou revoluci dohlížet. Raúl sám řekl: „Fidel je prostě Fidel a k tomu, aby kdykoli v minulosti, současnosti i budoucnosti zaujal na Kubě vedoucí postavení, nepotřebuje žádnou funkci“. Raúl si byl vědom, že země se nachází v tragickém stavu a že je potřeba provést řadu změn, aby stabilizoval socialistickou Kubu. Jeho reformy nejsou součástí jakékoliv demokratizace systému (Botín 2012: 323). Jeho cílem vždy bylo a i je, aby byl socialismus udržitelný a nezranitelný. V tom je Raúl s Fidelem za jedno. Oproti bratru je ale Raúl mnohem praktičtější a realističtější než Fidel. Uvědomuje si, že jeho čas na Kubě se krátí, populace se zmenšuje a stárne, ekonomika je beznadějně neproduktivní a stát už nemůže dále platit za paternalistický sociální systém, který zavedl jeho bratr a na který byla dříve Kuba tak pyšná (The economist 2012). Většina reforem narazila na zkostnatělost režimu, který vzdoruje jakékoliv změně, přestože slibuje spousty změn (Botín 2012: 324–325). I když je režim ochotný dělat ústupky, stále dochází k porušování občanských práv, což ilustruje migrační reforma. Pas, který Kubánci potřebuje k vycestování, vydává vláda, která je dá jen tomu, komu ona chce (Farber 2013). Blahobyt, který Raúl sliboval se nedostavil. Sice došlo k uvolnění soukromého sektoru, je zde možnost zahraničních investic, nebo došlo k uvolnění cestování Kubánců, vše má své velké ale. Veškerá zrušení mají vždy jistá omezení (Bouda, Kouřimský 2013).

Fidelovi je vyčítáno vyvlastňování majetků, zatýkání a popravy politických odpůrců, potlačování opozice a porušování základních lidských práv. Na druhou stranu mu je přičítáno vytvoření společnosti s vysokou úrovní vzdělanosti a zdraví (De Villa, Neubauer 2007: 11–12). I Raúl se nyní nesnaží měnit represivní politiku proti nepřátelům režimu.

Nadále uplatňuje nízkoprahovou represi, což je proces neustále šikany, kdy policisté převlečeni do civilu pronásledují, bijí a uráží všechny, co se dožadují demokracie a svobody. Velkou změnu můžeme vidět co se týče postoje Kuby ke Spojeným státům (Bouda, Kouřimský 2013). Fidel po celou dobu cílil na jediného nepřítele svého života, na Spojené státy. Kdyby je mohl zničit, udělal by to. Neutralizoval jejich moc na Kubě a stal se hlavním bojovníkem proti americkému imperialismu. Nepovedené snahy Američanů vytvořit na Kubě vládu, která by jim byla nakloněná a tedy svrhnout Castrův režim, viz Zátoka sviní, posílily Castrovu kontrolu nad Kubou. Díky tomu začal svět pohlížet na revoluci na Kubě v novém světle. Latinoameričané viděli v Kubě model, kterého lze dosáhnout ve víře, že porážka amerického imperialismu je možná (Gott 2005: 243). Raúl ale na celou věc pohlíží jinak. Nevidí v USA hlavního nepřítele. Sám chce vést dialogy s prezidentem USA o jejich budoucích vztazích. Uvědomuje si, že již 50 let trvající obchodní embargo je velkou zátěží pro Kubu a že spolupráce s USA by byla pro Kubu jen přínosem. Jen že je potřeba si uvědomit, že bez známky větší liberalizace politického systému to asi není možné (Bouda, Kouřimský 2013). Další rozdíl mezi bratry je v přístupu k délce funkčního období jejich vládnutí. Fidel, který vládl na Kubě necelých 50 let, nikdy nepomýšlel, že by omezil dobu své funkce. Ba naopak chtěl vládnout až do své smrti. Raúl se ale rozhodl, že v roce 2018 odstoupí ze své funkce hlavy státu. Chce tím dát šanci mladé generaci (Bouda, Kouřimský 2013).

Fidel se stal oslavovaným hrdinou a odsuzovaným diktátorem (Lamby, Skierka 2004). Hlavně starší generace na Kubě ho považuje za člověka, který pomohl vytvořit národ Kubánců, který není sice dokonalý, ale má ve světě vysokou morální pozici. Naučil Kubánce mít svou důstojnost a bojovat za své hodnoty (Lamby, Skierka 2004). Čím jsou lidé mladší, tím více ale pociťují, co na ostrově všechno chybí. Pro ně není Fidel mýtem (De Villa, Neubauer 2007: 12). Nyní není Raúl ani

oslavovaný a ani odsuzovaný, ale Kuba je i nadále diktaturou (Botín 2012: 325 – 328). I když Raúlovy reformy jdou mnohem dál, než kdy byl Fidel schopen zajít. Témata změn se točí spíše okolo ekonomických reforem, což zakrývá debety o těch politických. Základní práva jako právo na shromažďování, svobodný projev, právo na sdružování, vycestování ze země jsou na Kubě bezvýznamná (Botín 2012: 328). Raúl převzal od svého bratra skomírající revoluci, kterou má za úkol zachránit. Revoluce je jen přežitkem a je otázkou času, kdy si to Kubánci, ale i samotný Raúl uvědomí.

5. ZÁVĚR

Fidel Castro započal svou revoluci na Kubě 2. ledna 1959, kdy se revolucionářům podařilo donutit diktátorského prezidenta Fulgencia Batistu uprchnout ze země. Celý ostrov zachvátila vlna nadšení. Zrodil se totiž mýtus. Mýtus jménem Fidel Castro. Svou kariéru započal svými dlouhými a magickými projevy, které se staly legendou po celém světě a doprovázely celou jeho vládu. Každým svým vystupováním dával najevo, že patří lidem. Působil jako vůdce, který vzešel z jejich řad. Dokázal přesvědčit svůj lid, aby svěřil své názory do jeho rukou. Stal se z něho charismatický vůdce, který ovládne lid svými schopnostmi a ten se mu podrobí, protože věří v jeho činy. Po nástupu povstalců k moci působil Fidel umírněně. Zaujal post vrchního velitele ozbrojených sil a nechtěl se nijak angažovat ve vládě. Přesto realita byla zcela jiná. Hned od začátku začal sám rozhodovat o všech záležitostech. I přes neustálé Fidelovo ujišťování, že naprosto respektuje prezidenta Urrutiua, jeho demokratické instituce a nutnost svobodných voleb, se v Havaně zformovala dvě mocenská centra. Castro nejevil ochotu spolupracovat s novou vládou,

proto prezidenta postavil mimo hru a nekonzultoval s ním jediné rozhodnutí. Fidel se sám postavil na vrchol veškeré moci. Svou politiku směřoval na chudý a zaostalý venkov, o němž byl přesvědčen, že zde získá masovou základnu. Jeho politika se vyznačovala ježděním po ostrově a hovořením s kubánskými lidmi o jejich situaci. Sbíral informace pro svoje vize. Všichni si mysleli, že to on sám realizuje každou změnu. Kubánci ho opravdu brali jako jednoho z nich. Byl to jejich Fidel, se kterým si dokonce tykali. Pár měsíců po převzetí moci, Castro změnil svou taktiku. Nyní chtěl být součástí vlády, aby mohl lépe realizovat své cíle. Podařilo se mu vyhnat samotného premiéra Cardonu, na jehož místo nastoupil ihned sám Fidel. Jako premiér začal na Kubě vytvářet paternalistický systém, čímž si více přiklonil na svou stranu mnoho zchudlých venkovanů. Pod jeho vedením se prováděly čistky v řadách státních zaměstnanců. Nahradil je loajálními, ale nezkušenými revolucionáři. Rozběhly se popravy batistovců a nepřátel režimu. Dalším Castrovým krokem bylo zahájení agrární reformy, která mimo jiné stanovovala, že půdou budou moci vlastnit pouze Kubánci. Pro organizaci této reformy byla zřízena INRA, která se později propojila s Povstaleckou armádou. INRA začala ztělesňovat ekonomické a politické rozhodování. Strategický krok, který Fidel učinil, bylo odstoupení z postu premiéra, což vyvolalo vzpouru Kubánců. Přičemž pod jejich tlakem prezident Urrutia raději odstoupil a Fidel opět převzal křeslo premiéra. Castro si tak na místo prezidenta, mohl dosadit Osvalda Dorticósa, jenž byl jeho blízký důvěrník.

Kromě pozemkové reformy, při níž USA přišly o značnou část kubánské půdy, došlo k dalšímu znárodňování. Hospodářská a politická opatření Castra stále více vytvářela prostor pro spolupráci s komunisty. Strach z povstání kontrarevolucionářů vyvolal další vlnu zatýkání. Mezi uvězněnými byl i jeden z čelních Castrových spolubojovníků Huberto Matos. Z hrozeb rostoucího nebezpečí oznámila vláda vytvoření MNR,

keré velel Raúl Castro. Kromě toho došlo k založení zahraniční tajné služby DGI, která se stala jednou z nejefektivnějších na světě. Mimo jiné byla i zřízena tajná služba G-2. Na základě těchto institucí mělo docházet k organizování společnosti, aby byla integrována do revoluce. Z Kuby se pod Castrovým dohledem začal tvořit policejní stát.

Vztah USA a Kuby byl od začátku problematický. Oba státy si nedůvěřovaly. USA viděla ve Fidelovi komunistu, jehož varovaly před nedemokratickými kroky. Věděly, že bude velmi obtížné naklonit Fidela na jejich politiku. Problém s USA se začal zostřovat hlavně po agrární reformě. Od té doby se USA snažily zrodit na Kubě opozici, která by vytvořila novou vládu příznivou k jejich zájmům. Již během prvního roku Castrovy vlády bylo na vůdce Kuby spácháno několik atentátů. Postupně docházelo ze strany USA k hospodářské izolaci, což přineslo kubánské ekonomice velké škody. Čímž přinutily Fidela učinit razantní krok. Uzavřít dohody se Sovětským svazem. Výsledkem Castrovy politiky byla výměna jedné závislosti za druhou. Přeorientováním zahraničního obchodu se Kuba dostala do velkých problémů. Kubáncům se nedostávalo mnoho druhů zboží, jenž bylo považováno za nezbytnou součást každodenního života. V březnu roku 1960 vybuchla v havanském přístavu obchodní loď, za což obvinil Castro USA. Dodnes není z cela jasné, kdo tento čin spáchal. Obvinění USA zásadně odmítly. Castrovi se ale povedlo zvednout v zemi protiamerickou náladu. Čímž dosáhl svého. V září roku 1960 se konalo v New Yorku zasedání Valného shromáždění OSN, kde se Castro setkal s prezidentem Sovětského svazu, což vyvolalo v USA ještě větší vlnu odporu ke Kubě. Došlo k uvalení slavného obchodního ekonomického embarga na Kubu. Castro to vnímal jako blokádu a dal celé akci vojenský přívlastek. Tento americký krok přinesl Fidelovi výhodu, jelikož se z toho stala dobrá a pohodlná výmluva pro špatný hospodářský vývoj na Kubě. Tuto výhodu využíval po celou dobu své vlády. Pokud šlo o snížení gramotnosti, Castro podnikl v roce 1961

státem financovanou kampaň za gramotnost. Tato kampaň byla jedním z triumfů Fidelovy vlády. Rok 1961 utkvěl v mnoha myslích spíše jako rok, kdy Američané spáchali invazi v Zátocě sviní. Tajná akce, která měla za úkol zavraždit Fidela, dopadla fiaskem. USA tím ukázaly, že nejsou všemocný, jak se vždy prezentovaly. A tak se Kuba stala modelem, pro mnohé země v Latinské Americe. Castro na tomto incidentu vydělal. Více upevnil svou moc, podpořil tím svou agendu a hlásal transformaci kubánského ostrova v první komunistickou zemi na americkém kontinentě. Došlo k sloučení PSP a Hnutí 26. července do ORI, jenž se časem přetvořily v PURSC. PURSC přijala marxisticko-leninský program upravený podle objektivních potřeb Kuby. Kuba stále čelila velkým hospodářským problémům. Díky nedostatku potravin byl zaveden přidělový systém. Hmotná závislost Kuby na Sovětském svazu se stále zvětšovala. Moskva měla jisté obavy. Nepovažovala Fidela za spolehlivého partnera. Fidel, který se nechtěl stát loutkou Sovětského svazu, dělal socialistické proměny velmi opatrně, aby nedošlo k ohrožení jeho postavení. Kuba ale byla pro Moskvu strategický bod. Viděla ve spolupráci s Kubou možnost, způsobit USA pocit ohrožení. V roce 1962 došlo k rozmístění sovětských raket na kubánském území. Americké letouny jejich existenci odhalily. Spojené státy na základě tohoto zjištění vyhlásily blokádu kubánských přístavů a požadovaly demontáž raket. Díky dohodě mezi prezidentem USA a Sovětského svazu došlo k urovnání sporů. Těchto dohod se Fidel neúčastnil a tak se z Kuby stala šachová figurka v konfliktu dvou velmocí. Castro se pustil i do vývozu své revoluce. Stále více začínal chápat význam mezinárodního kontextu své revoluce. Odstartoval své snahy v Latinské Americe a svůj boj proti imperialismu rozšířil i do zemí třetího světa. Na Kubě se socialismus stále více institucionalizoval. Došlo k přejmenování PURSC na PCC a Fidel se stal jejím prvním tajemníkem. Aby mohl Castro lépe kontrolovat mínění Kubánců o revoluci, byly vytvořeny pouze jedny noviny na celé Kubě,

kteřé jako jedině poskytovaly informace lidu. Kuba se stále více pŕibližovala podobě vŕchodního bloku. Kvŕli tlaku Sovětŕ Castro podepsal Brežněvovskou doktrínu, podle kteřé měly všechny socialistické státy jen omezenou suverenitu. Navzdory hospodářským problémŕm docházelo na Kubě k výstavbám bytŕ, zavádění elektřiny a vodovodŕ. Kubánci měli bezplatné zdravotnictví a školství. Fidel Castro byl stále více zbožňován. 70. léta byla obdobím ŕspěchu. Castro zapojil svou zemi do systému mezinárodní socialistické spolupŕace. Kuba se stala součástí RVHP. Kvŕli stále pŕetrvávající nedŕvěře ze strany vŕdcŕ vŕchodního bloku, muselo dojít ke zřizení státních orgánŕ po sovětském vzoru. V roce 1975 se konal první komunistický sjezd PCC, na základě něhož byl pŕebudován celý státní aparát. Ačkoliv se mohlo zdát, že Fidel pŕedal část svých pravomocí nově vytvořeným institucím, bylo to naopak. Jeho postavení vzrostlo, jelikož se stal prezidentem Kuby. Kubánský ostrov financoval a podporoval země na tŕech kontinentech, čímž dále rozvíjel svou image v socialistickém světě. V 80. letech se ekonomická krize více prohloubila. Situaci zhoršoval nový vŕdce Sovětského svazu Gorbačov, kteřý ŕž nadále nechtěl financovat hospodářství socialistických spojencŕ. Docházelo postupně k omezení hospodářské pomoci a pravidelné dodávky ropy ze Sovětského svazu byly zastaveny. Zhroucení Sovětského svazu pŕekvapivě znamenalo konec štědrých sovětských dotací. Castro se ale nevzdal a vyhlásil program ŕspor. Na záchranu Kuby umožnil určitou ekonomickou liberalizaci. Situace v zemi ale byla natolik vážná, že došlo k protivládní demonstraci, kteřá nebyla na Kubě vidět 35 let. Krátce poté došlo k uvolnění migračních kontrol. Vzhledem k stálému setrvání Castra u moci, což USA nečekaly, došlo z jejich strany k zpŕísněnŕ embargo a prosazení Helms-Bartonového zákona. V lednu 1998 navštívil Kubu papež Jan Pavel II., kteřý odsoudil americké embargo, což Fidel pŕivítal, a tak učinil ŕstupky kubánské katolické církvi. Rok 2000 pŕinesl poslední fázi vlády Fidela. Jeho zdravotní stav nebyl

moc dobrý, ale i přes to tato fáze byla úspěšná. Kuba získávala stále více partnerů, především v Latinské Americe. Fidel věděl, že už nebude dlouho stát v čele státu. Dělal vše, aby revoluce přežila, a aby ji on měl stále pod kontrolou. V roce 2006 Fidel vážně onemocněl a předal své pravomoci, po dobu své rekonvalescence, svému bratru Raúlovi. Bylo to poprvé od roku 1959, kdy revoluci držel v rukou jiný muž než Fidel. Raúl slíbil vyřešit kubánské problémy. Také naznačil, že by byl ochoten zapojit se do dialogu se Spojenými státy. Navzdory snahám o změny, Fidel byl tu a Raúl se musel držet zpátky. V roce 2008 se Fidel vzdal svých státních a stranických funkcí. Jediné, co si ponechal byla pozice generálního tajemníka PCC. Tak Národní lidové shromáždění zvolilo hlavou státu Raúla Castra. Po nástupu do úřadu Raúl prohlásil, že i nadále bude konzultovat klíčové státní záležitosti se svým bratrem. Během několika málo měsíců Raúl implementoval různé reformy, jako prodej telefonů či možnost ubytovat se v kubánských hotelech. Soustředil se na spolupráci s Čínskou lidovou republikou, ale souběžně i s Moskvou. Svoje vize nemohl ale plně realizovat, jelikož zde byl Fidel, který na všechny jeho kroky dohlížel. Jediné řešení by bylo, kdyby sjezd PCC zvolil generálním tajemníkem PCC Raúla a ne Fidela. Sjezd PCC, který se naposledy uskutečnil v roce 1997 se i tentokrát nekonal. Raúl, aby alespoň nějak omezil moc bratra, nechal sesadit jeho stoupence a dosadil na jejich místo lidi, k nimž choval absolutní důvěru. V roce 2009 vypadala situace mezi Kubou s Spojenými státy nadějně. Došlo k mírnému uvolnění amerického embarga. Vyhlídky na lepší vztahy však zvrátila operace Bastión 2009, v jejímž rámci se měla celá Kuba připravit na vojenskou invazi ze strany USA. Obama tuto zprávu ihned vyloučil, jelikož jeho záměrem bylo navázat s Kubou spolupráci. Pro Raúla to bylo nebezpečné, jelikož i jako jeho bratr, on ospravedlňoval své neúspěchy ekonomickým embargem a také hrozbou invaze USA na Kubu. Tento krok měl být i signálem pro lid, aby na zhoršenou ekonomickou situaci

nereagoval protesty. Nový prezident se snažil Kubu zachránit. Hledal řešení, která by tento ostrov opět postavila na nohy. Velký problém viděl v paternalistickém systému, který zavedl jeho bratr. Věděl, že není nadále reálné, aby stát obstarával občanům vše, co jim Fidel slíbil. I přes veškeré sliby a snahy se Raúlovi nepodařilo uklidnit kubánský národ. Došlo k vytvoření nové generace opozice. Hlad, bída, a mnohá omezení vyvolaly převážně mezi mladou generací odpor vůči vládě. Opozice ovládla hlavně kybernetický prostor. Vláda to samozřejmě nemohla tolerovat a podnikla ihned nápravné kroky. Všichni, co volají po lepších podmínkách žití, jsou vládou označováni jako nepřátelé, ne jako ti, které je potřeba vyslechnout a pokusit se jejich požadavky naplnit. Aby Raúl zachránil a dále rozvíjel socialismus na Kubě, uchýlil se k dalším reformám. Vláda umožnila otevření soukromého sektoru. Kvůli velkému počtu státních zaměstnanců, došlo k propuštění až 500 tisíc lidí. Dlouho odkládaný sjezd PCC byl naplánován na duben roku 2011, na kterém se odhlasoval projekt reform. Tyto reformy ale nejsou součástí jakékoliv demokratické transformace, i když došlo k liberalizaci ekonomiky. Veškerá zrušení, která projekt zavádí, mají určitá omezení. Sjezd také schválil Raúla jako generálního tajemníka PCC. Další překvapení, které vláda Raúla učinila, bylo propuštění vězňů, mezi nimiž byli i disidenti. Toto rozhodnutí nemůžeme považovat za uvolnění policejního systému. Celá tato situace pravděpodobně souvisela s příjezdem papeže Benedikta XVI. na Kubu a také s tím, aby nejvyšší vůdce smyl kritiku za porušování základních lidských práv a za nadměrné uvěznění politických odpůrců. Jen že tato velkorysost se brzy změnila v další zatýkání. V roce 2012 a 2013 se pokračovalo v zavádění dalších reform, mezi které můžeme zařadit i zrušení povolení výjezdu do zahraničí nebo nový daňový systém. Překvapivé rozhodnutí, které šokovalo celý svět, ohlásil Raúl poté, co ho Národní shromáždění opět zvolilo hlavou státu. Raúl se rozhodl, že začíná svoje poslední funkční období, které ukončí v roce 2018. Kuba se

pod Raúlovým vedením vydává novým směrem. Svou politiku otevírá jak Spojeným státům, tak i EU. Jen čas ukáže, jaký ten směr bude. Fidel jako vůdce si dokázal získat srdce skoro každého kubánského občana. Svými dlouhými proslovy ohromoval svůj lid jako žádná jiná hlava státu. Byl jeden z lidu. Byl to muž číslo 1. Nikdo neměl větší slovo nežli on. Svou revoluci hýčkal a vychovával jako by to bylo jeho vlastní dítě. Sjednotil Kubánce pod svou osobu. Dal jim zdání celistvosti. Přetvořil si kubánský ostrov k obrazu svému. Postupně vyvlastnil půdu cizinců a znárodnil veškeré podnikání. Slíbil Kubáncům lepší život, tak zavedl paternalistický systém. Transformoval svou zemi na první komunistickou zemi na americkém kontinentě. Po celou dobu své vlády cílil na jediného nepřítele, na Spojené státy. Povedlo se mu vytvořit z Kuby model, kterého mnohé latinskoamerické státy chtěly dosáhnout. Pro mnohé je oslavovaným hrdinou, pro jiné je odsuzovaným diktátorem. Starší generace Kubánců ho vnímá jako člověka, který vytvořil kubánský národ a dal jim pocit celistvosti. Mladší generace ho nepovažuje za hrdinu, ale za člověka, který dovedl jejich zemi do katastrofálního stavu. Bratr Raúl, který byl vždy mužem číslo 2, nebyl tak charismatický jako Fidel, vzbudil po svém nástupu k moci u lidí naději. Naději na lepší zítřky. Nebyl tak vynikající řečník jako Fidel, ale mnoho se od něj naučil. Fidel si Raúla pomaličku formoval, aby mohl převzít jednou jeho revoluci. Raúl se oproti Fidelovi nikdy nesnažil koncentrovat moc jen do svých rukou, ba naopak. Přenášel své pravomoci na své přívržence. V čem se ale stal pokračovatelem Fidela, byl socialismus. Proto se snaží provádět reformy tak, aby stabilizoval socialistickou Kubu. Co se Raúl nesnaží změnit je represivní politika proti nepřátelům režimu. Na druhou stranu můžeme vidět rozdíl v postoji vůči USA. Raúl v nich nevidí nepřítele, ale snaží se s nimi navázat spolupráci. Oproti Fidelu se nesnaží být u moci do své smrti nebo do té doby, dokud mu to jeho zdraví dovolí. Ale chce v roce 2018 odstoupit, předat moc mladší generaci. I přes veškeré učiněné kroky, blahobyt, který

se měl dostavit, na Kubě stále není. Kuba je stále zemí diktátorskou. Raúlovy reformy, točící se převážně okolo ekonomiky, jdou mnohem dál, než by byl Fidel schopen zajít, ale základní lidská práva jsou nadále omezována. Raúl není ochotný uskutečnit jakékoliv významné politické změny. Je otázkou, zda i po odchodu posledního Castra se Kuba začne proměňovat v demokratickou zemi. Jasně je, že i kdyby ano, proces to bude zdlouhavý a náročný.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

Botín, V. (2012). *Raúl Castro. Blecha, která si osedlala tygra* (Praha: Paseka).

De Villa, J. – Neubauer, J. (2007). *Máximo Líder. Fidel Castro* (Praha: Ikar).

Fiorillo, J. (2010). *Slavní bastardi* (Praha: Fortuna Libri).

Geyerová, G. A. (2001). *Fidel Castro. Partyzánský princ* (Praha: BB/art).

Gott, R. (2005). *Kuba. Nové dějiny* (Praha: BB/art).

Hagemann, A. (2009). *Fidel Castro* (Brno: Větrné mlýny).

Chalupa, P. (2002). *Minolost a přítomnost Ekvádoru a Kuby* (Brno: CERM).

Nálevka, V. (2009). *Fidel Castro: caudillo 20. století* (Praha: Epoque).

Quirk, R. E. (1999). *Fidel Castro* (Ostrava: Oldag).

Elektronické zdroje

BBC (2013). *Cuba's Raúl Castro calls for „civilised relations“with US* (<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-25479795>, 7. 4. 2014).

BBC (2014). *Cuba agrees to open EU talks on bilateral relations* (<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-26474424>, 7. 4. 2014).

Bouda, O. – Kouřimský, V. (2013). Raúl chce změnit kubánskou ústavu. Nová pravidla prý mají zabránit hromadění moci. *Český rozhlas*. 25. 2. 2013 (http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/_zprava/raul-castro-chce-zmenit-kubanskou-ustavu-nova-pravidla-pry-maji-zabranit-hromadeni-moci—1180304, 7. 4. 2014).

CNN (2010). *Castro: Cuba won't „give in to blackmail“* (<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/04/04/cuba.castro.speech/>, 3. 4. 2014).

ČT24 (2010). *Kuba povolila otěže, umožnila lidem podnikat* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/105370-kuba-povolila-oteze-umoznila-lidem-podnikat/>, 3. 4. 2014).

ČT24 (2011a). *Kubánský režim se bude reformovat, bez Fidela* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/121542-kubansky-rezim-se-bude-reformovat-bez-fidela/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2011b). *Castro: I na Kubě by měl být politický mandát časově omezený* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/121385-castro-i-na-kube-by-mel-byt-politicky-mandat-casove-omezeny/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2011c). *Kubánský režim povoluje, poslanci dali zelenou reformám* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/131784-kubansky-rezim-povoluje-poslanci-dali-zelenou-reformam/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2011d). *Na Kubě probíhají ekonomické změny, kdy přijdou ty politické?* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/158202-na-kube-probihaji-ekonomicke-zmeny-kdy-prijdou-ty-politicke/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2011e). *Na Kubu zavítá papež, vláda propustí 2 900 vězňů* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/158103-na-kubu-zavita-papez-vlada-propusti-2-900-veznu/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2012a). *Benedikt XVI. vyzval kubánské komunisty k respektování svobody vyznání* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/169946-benedikt-xvi-vyzval-kubanske-komunisty-k-respektovani-svobody-vyznani/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2012b). *Putin poslal po bratrovi pozdravy Fidelu Castrovi* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/185563-putin-poslal-po-bratrovi-pozdravy-fidelu-castrovi/>, 4. 4. 2014).

ČT24 (2013a). *Další „revoluce“ na Kubě: Lidé po víc než půlstoletí zaplatí daně* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/216104-dalsi-revoluce-na-kube-lide-po-vic-nez-pulstoleti-zaplati-dane/>, 7. 4. 2014).

ČT24 (2013b). *Dozvuky společného gesta? Castro vyzval ke zlepšení vztahů s USA* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/255692-dozvuky-spolecneho-gesta-castro-vyzval-ke-zlepseni-vztahu-s-usa/>, 7. 4. 2014).

Darlington, Sh. (2010). Cuban president: More private enterprise will be allowed. *CNN*. 1. 9. 2010 (<http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/08/01/cuba.president.economy/>, 3. 4. 2014).

Farber, S. (2013). Raúl's Cuba. *Boston Review*. 16. 10. 2013 (<https://www.bostonreview.net/world/cuba-raul-castro-reform-democracy>, 7. 4. 2014).

Himmer, O. – Bergmanová L. – Kašpar, M. (2013). Raúl Castro dál povede Kubu, rezignovat chce v roce 2018. *Český rozhlas*. 25. 2. 2013 (http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/_zprava/1179745, 7. 4. 2014).

Koubek, D. – Maňour, I. (2012). Kubánci nebudou potřebovat povolení k odjezdu ze země, stačí cestovní pas. *Český rozhlas*. 16. 10. 2012 (http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/_zprava/1123903, 7. 4. 2014).

Lamby, S. – Skierka, V. (2004). Člověk a mýtus. *Spotter*. [neuvedeno] (<http://spotter.cz/913616-fidel-castro.htm#!>, 7. 4. 2014).

Matějka, M. (2012). Kubánské úřady kvůli návštěvě papeže zatýkají disidenty. *Český rozhlas*. 19. 3. 2012 (http://www.rozhlas.cz/zpravy/amerika/_zprava/1034063, 4. 4. 2014).

Oppmann (2012), Raúl Castro again says Cuba willing to talk with U.S.. *CNN*. 26. 6. 2012 (<http://edition.cnn.com/2012/07/26/world/americas/cuba-us-talks/>, 4. 4. 2014).

Petrů, T. [nepublikováno]. Sukarno – legendární zakladatel moderní Indonésie. *Tenggara*. [nepublikováno] (http://www.tenggara.net/index.php?option=com_content&view=article&id=190:sukarno-legendarni-zakladatel-moderni-indonesie&catid=8:historie&Itemid=10, 28. 2. 2014).

The economist (2009a). *Cuba and the United States: It takes two to rumba* (<http://www.economist.com/node/13496228>, 31. 3. 2014).

The economist (2009b). *Cuba and the United States: Resistant to sticks and carrots* (<http://www.economist.com/node/14917766>, 31. 3. 2014).

The economist (2010). *Reform in Cuba: Raúl the pragmatist* (<http://www.economist.com/node/17463463>, 3. 4. 2014).

The economist (2012). *Travel from Cuba: Let my people go* (<http://www.economist.com/blogs/americasview/2012/10/travel-cuba>, 7. 4. 2014).

Wichs, K. (2013). Budoucnost Kuby. *Český rozhlas*. 26. 2. 2013 (http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/karel-wichs-budoucnost-kuby—1180607, 7. 4. 2014).

7. Resumé

My work deals with the comparison of two brothers to submit a picture of comparison of the two leaders of the governments of Cuba. This island is the only example of communist country in the Americas and the only one case of socialist country, where the power was not taken by the Communist Party, but by a man who has managed to dominate for almost 50 years on the whole Cuba. In 2008 there was a change. Due to the state of health of Fidel he was forced to hand over his power to his brother Raúl. Raúl took over as his brother at a time when the country was in a very bad condition and the system was completely exhausted. The decline was caused by the collapse of the Soviet state, which for many years financially supported Cuba and Fidel's decisions about running the country. In comparison to his brother, Raúl is much more practical and realistic. He realizes that the country is in a tragic state of the economy, which is hopelessly unproductive and State can no longer pay for the paternalistic social system which was advocated by Fidel. Raúl knows that it is necessary to make a number of changes to stabilize socialist Cuba. Also understand that the U.S. commercial embargo, which was imposed on Cuba 50 years ago is a heavy burden for Cuba and that cooperation with the U.S. would be a benefit for Cuba. There is difference between Raúl and Fidel, because Fidel understood the U.S. as its main enemy and always fought against U.S. imperialism. Today is celebrated Fidel either hero or rejected as a bad dictator. Cuba is today under the reign of Raúl still a dictatorship. Although Raúl's reforms go much farther than when Fidel was able to go. Topics of changes are more focused on economic reforms, which covers the debates about the policy. Basic rights such as the right to assembly, free speech, the right to association, to leave the country are still insignificant in Cuba.